

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA
mzo.gov.hr

Na temelju članka 15. stavka 6. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (»Narodne novine«, broj 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22 i 101/23) ministar znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU
O DONOŠENJU NACIONALNOGA KURIKULA PREDŠKOLE

I.

Ovom Odlukom donosi se Nacionalni kurikulum predškole.

II.

Sastavni dio ove Odluke je Nacionalni kurikulum predškole.

III.

Početak primjene ove Odluke stavlja se izvan snage Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole (»Narodne novine«, broj 107/14).

IV.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama, a primjenjuje se od pedagoške godine 2025./2026.

MINISTAR

prof. dr. sc. Radovan Fuchs

KLASA:
URBROJ:
Zagreb,

Nacrt

PRIJEDLOG NACIONALNOGA
KURIKULA PREDŠKOLE

travanj 2024.

UVOD

Program predškole uveden je u hrvatski odgojno-obrazovni sustav 1997. godine Zakonom o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN 10/1997). Do njegova uvođenja provodila se tzv. *Mala škola*. Jasnije odredbe vezane uz program predškole propisane su 2008. godine Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i naobrazbe (NN 63/2008) kojim je određeno da je program namijenjen djeci u godini dana prije polaska u osnovnu školu koja nisu obuhvaćena redovitim programom predškolskoga odgoja. Godine 2013. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN 94/2013) program predškole postao je obavezan za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Temeljem navedenih izmjena i dopuna Zakona, 2014. godine donesen je Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole (NN 107/2014) kojim je propisan sadržaj i trajanje programa predškole za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu, kako za djecu koja nisu polaznici dječjega vrtića, tako i za djecu koja su polaznici dječjega vrtića. Za djecu koja su polaznici dječjega vrtića, program predškole integriran je u redoviti program predškolskoga odgoja dječjega vrtića. Prema navedenom Pravilniku program predškole provodi se od 1. listopada do 31. svibnja te traje 250 sati godišnje, može se provoditi i s manjim brojem sati, ali ne manjim od 150 sati. Godine 2015. program je opisan i u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NN 5/2015) u sklopu kojega je uveden i pojam kurikul predškole. U svibnju 2022. godine donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 57/2022) koji, po prvi put, predviđa donošenje kurikula predškole koji se na nacionalnoj razini (članak 4.) odnosi na svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Nacionalnim planom razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila na 203. sjednici, 22. ožujka 2023., predviđeno je povećanje broja sati programa predškole na 700 sati po uzoru na europske zemlje. To je nužno učiniti jer postojeći program predškole u Hrvatskoj sadržajem i trajanjem ne zadovoljava standarde očekivanih kompetencija djece koja ga pohađaju. Iako obavezan, program predškole u Hrvatskoj ne ulazi u Eurydiceovu statistiku te se ne računa kao početak obaveznoga obrazovanja u Hrvatskoj, za razliku od zemalja članica EU-a (Švedska, Finska i Litva) koje imaju takav oblik obrazovanja. Modernizacijom, preobrazbom i novim konceptom programa predškole, Hrvatska će ne samo *de jure*, nego i *de facto* imati devetogodišnje obavezno obrazovanje.

Nacionalni kurikulum predškole utvrđuje načela, odgojno-obrazovne ciljeve i odgojno-obrazovna očekivanja, kao i vrijeme trajanja programa s planom i načinom izvođenja, te se smatra sastavnim dijelom Nacionalnoga kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Njime Hrvatska, po prvi put, dobiva kurikulum koji se temelji na jasno utvrđenim razvojnim područjima i odgojno-obrazovnim očekivanjima koje polaznici programa predškole na nacionalnoj razini trebaju ostvariti. Nacionalni kurikulum predškole promiče različitost i ravnotežu. Različitost je vezana uz njegovanje individualnih talenata i potencijala svakoga djeteta, dok je ravnoteža vezana uz promicanje cjelovitoga razvoja i dobrobiti svakoga djeteta, što uključuje osobnu, emocionalnu, tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit.

Na temelju Nacionalnoga kurikula predškole odgojitelji i drugi odgojno-obrazovni djelatnici autonomni su u izradi izvedbenih kurikula tako da se uvažavaju potrebe i mogućnosti svakoga pojedinog djeteta. U

organizaciji odgojno-obrazovnog rada svima se pruža fleksibilnost i sloboda u postizanju postavljenih odgojno-obrazovni ciljeva i očekivanja .

A. Načela Nacionalnoga kurikula predškole

Nacionalni kurikulum predškole temelji se na načelima Nacionalnoga okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.) i Nacionalnoga kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015.) pri čemu treba uzeti u obzir činjenicu da su načela predškole specifična u odnosu na cijeli sustav ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja jer je predškola obvezna za svu djecu u Hrvatskoj, a pohađanje dječjega vrtića od rane dobi nije.

Opća načela Nacionalnoga kurikula predškole jesu:

- **jednakost obrazovnih mogućnosti za sve** – svako dijete ima pravo na svoj najviši odgojno-obrazovni razvoj, a jednakost obrazovnih mogućnosti temelji se na društvenoj pravednosti
- **obveznost** – predškola je zakonom obvezna, za dijete i roditelje besplatna te se odvija u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi, a u njezinoj su provedbi važni svi dionici (osnivači, dječji vrtić, roditelji i sl.)
- **usmjerenost na dijete** – provedba odgojno-obrazovnoga rada u predškoli usmjerena je na dijete i njegovo aktivno uključivanje u procese učenja pri čemu je potrebno imati u vidu potrebe i mogućnosti svakoga djeteta
- **inkluzivnost** – donosi obrazovnu jednakost za djecu u nepovoljnome položaju (djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, djeca iz migrantskih ili manjinskih skupina, djeca izbjeglice, djeca primatelji alternativne skrbi, djeca roditelja u zatvoru te djeca u kućanstvima kojima osobito prijete rizik od siromaštva i socijalne isključenosti, kao što su kućanstva sa samohranim roditeljem ili velika kućanstva) kojima sudjelovanje u programu predškole može pomoći u ublažavanju čimbenika rizika
- **poštovanje ljudskih prava i prava djece** – istinsko poštovanje svakoga djeteta te uvažavanje djetetova dostojanstva
- **visoka kvaliteta odgojno-obrazovnog rada** – ogleda se u aktivnoj uključenosti djece u odgojno-obrazovne aktivnosti koje osmišljavaju visokokompetentni stručnjaci uvažavajući individualne mogućnosti i potrebe svakoga djeteta jer samo visoka kvaliteta ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja daje čvrst temelj za daljnja obrazovna postignuća djece
- **kvalitetan prijelaz iz dječjega vrtića u osnovnu školu** – neophodna je integracija ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u obrazovni kontinuitet te podupiranje suradnje odgojno-obrazovnih djelatnika u području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja i osnovnoškolskoga osoblja i roditelja radi kvalitetnoga i manje stresnoga prelaska djece u osnovnu školu
- **suradnja i partnerstvo s roditeljima/skrbnicima** – neophodno je sudjelovanje roditelja/skrbnika kao partnera u provedbi predškole jer je obitelj najvažnija sredina za odrastanje i razvoj djece, a roditelji/skrbnici odgovorni su za dobrobit, zdravlje i razvoj djeteta. Suradnja odgojno-obrazovnih djelatnika s roditeljima/skrbnicima temelji se na povjerenju i uzajamnom poštovanju.
- **znanstvena utemeljenost** – odgojno-obrazovni rad u predškoli temelji se na suvremenim znanstvenim spoznajama i istraživanjima te se mijenja, poboljšava i unaprjeđuje u skladu sa spoznajama znanstvenih istraživanja
- **praćenje i vrednovanje u najboljem interesu djeteta** – kombinacijom metoda praćenja (primjerice, promatranje, dokumentiranje, opisna procjena kompetencija i učenja djece) mogu se prikupiti korisne informacije, steći uvidi u iskustva i razvoj djece te osigurati kvalitetan prelazak u osnovnu školu
- **demokratski pluralizam** – pretpostavlja uključenost svih bitnih čimbenika u provođenje odgojno-obrazovnoga rada te donošenje odluka na demokratski način. Suradnja, dijalog, afirmacija alternativnih mišljenja i pluralizam ideja odraslih koji rade s djecom pridonose razvijanju demokratskih vještina djece. Sudjelujući u životu zajednice u kojoj se poštuju njegova prava i prevladavaju demokratski odnosi, dijete uči da njegova odluka ima važno mjesto u postizanju osobnih ciljeva i ciljeva zajednice kojoj pripada.
- **europska dimenzija obrazovanja** – svako dijete u programu predškole, kao građanin Europe, ima pravo na primjereno obrazovanje i osposobljavanje za cjeloživotno učenje te na suživot u europskome kontekstu

– **interkulturalizam** – označava suživot u društvenoj zajednici u kojoj se susreću obitelji različitih obiteljskih kultura. Iskustva koja će djeca steći u okviru programa predškole mogu im omogućiti da usvoje empatično ponašanje te da nauče više o svojim pravima, jednakosti, suživotu, prihvaćanju i različitosti.

Didaktičko-metodička načela:

– **individualnost** – osiguravanje individualiziranih i fleksibilnih odgojno-obrazovnih pristupa, aktivnosti i sadržaja koji omogućuju zadovoljavanje različitih potreba djece te prepoznavanje i razvoj njihovih potencijala jer je svako dijete jedinstveno, razvija se i napreduje u skladu sa svojim razvojnim mogućnostima. Stoga se u radu s djecom primjenjuju različite metode i strategije rada koje omogućuju ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja propisanih Nacionalnim kurikulumom predškole.

– **aktivna uloga djece u procesu učenja** – podrazumijeva aktivnu ulogu djece u različitim aktivnostima učenja i njihov trud i ustrajnost u učenju, a aktivnosti koje se provode omogućuju neposredna iskustva učenja izravnim opažanjem, istraživanjem, aktivnim sudjelovanjem i izvedbom što rezultira razvojem vještina i stavova djece

– **svrhovitost i povezanost sa životnim iskustvima djece** – povezivanje aktivnosti i sadržaja učenja s iskustvom djece pridonosi kvalitetnijemu svakodnevnom životu djece

– **suradnja i otvorenost prema zajednici** – organiziranjem odgojno-obrazovnoga procesa u različitim okruženjima izvan dječjega vrtića (u prirodi, u radnome okruženju, u znanstvenim i kulturno-umjetničkim ustanovama, u digitalnome okruženju itd.) potiče se neposredna uključenost i suradnja s roditeljima te lokalnom i širom zajednicom

– **poticajno i sigurno okruženje** – osiguranje vrijednosnog sustava koje naglašava uvažavanje i poštovanje drugih te poticajno i sigurno okruženje za sve .

B. Ciljevi Nacionalnoga kurikula predškole

Polazište i teorijski okvir Nacionalnoga kurikula predškole viđenje je djeteta kao cjelovite i kreativne osobe s temeljnim i specifičnim potrebama i osobitim stvaralačkim potencijalima te kao aktivnoga sudionika osobnoga razvoja i stvaratelja znanja.

Takvim se pristupom osigurava pravo svakoga djeteta na jednaku polazišnu osnovu što podrazumijeva razvoj inkluzivne kulture u dječjemu vrtiću u kojem se uvažavaju razvojne, kulturološke, jezične i etničke različitosti djece i odraslih, potiče socijalna kohezija i osigurava razumna prilagodba i pristupačnost učinkovitih mjera potpore djeci s teškoćama i darovitoj djeci, kao i djeci i obiteljima iz različitih društvenih skupina i okruženja.

Odgojno-obrazovni ciljevi proizlaze iz holističkoga pristupa djetetu kao cjelovitome biću.

Ciljevi Nacionalnoga kurikula predškole jesu:

– osiguravanje brige za dijete te djetetove dobrobiti u najširem smislu

– poticanje cjelovitoga razvoja djeteta što podrazumijeva tjelesni razvoj i razvoj psihomotorike, socio-emocionalni razvoj, intelektualni razvoj, razvoj komunikacije, jezika i govora te razvoj izražavanja i stvaralaštva

– osiguravanje cjelovitih iskustava igre i učenja u zajednici vršnjaka

– poticanje i razvijanje zdravoga načina života

– razvijanje svih kompetencija u dijalogu s okruženjem, drugom djecom i odraslima

– odgoj i obrazovanje djece u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima te pravima djece u multikulturnom svijetu.

C. Odgojno-obrazovna očekivanja

Nacionalnim kurikulumom predškole iskazana su odgojno-obrazovna očekivanja koja su definirana za svaku od devet kompetencija :

– kompetencija pismenosti

– kompetencija višejezičnosti

– matematička kompetencija te kompetencija u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu

– digitalna kompetencija

– osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenje kako učiti

- kompetencija građanstva
- poduzetnička kompetencija
- kompetencija kulturne svijesti i izražavanja
- motorička kompetencija.

U okviru svake kompetencije navedena su očekivanja koja opisuju što bi dijete trebalo znati i moći (u)činiti. Na temelju razrade odgojno-obrazovnih očekivanja odgojitelj će kreirati tematske cjeline u svojem godišnjem izvedbenom kurikulumu. Redoslijed odgojno-obrazovnih očekivanja u Nacionalnome kurikulumu predškole ne određuje redoslijed učenja i poučavanja te se pojedina znanja, vještine, sposobnosti i stavovi iz razrade mogu ostvariti u okviru različitih tema i tematskih cjelina. Sadržaje temeljem kojih se ostvaruju odgojno-obrazovna očekivanja potrebno je povezati sa svakodnevnim životom i dati prednost izvornoj stvarnosti kao podlozi za učenje i poučavanje.

Kompetencija pismenosti

Kompetencija pismenosti u predškoli, osim razvijanja vještina koje prethode čitanju i pisanju, podrazumijeva i „sposobnost prepoznavanja, razumijevanja, izražavanja, stvaranja i tumačenja pojmova, osjećaja, činjenica i mišljenja u usmenome i pisanom obliku, koristeći se vizualnim, zvučnim/audio i digitalnim materijalima u različitim disciplinama i kontekstima“. Kao takva, kompetencija pismenosti temelj je za daljnje učenje te jezičnu interakciju i komunikaciju.

Znanja koja će dijete u ranome i predškolskom odgoju i obrazovanju stjecati razvijanjem ove kompetencije vezana su uz rječnik, funkcionalnu gramatiku i funkciju jezika. Ova znanja razvijaju se izlaganjem djeteta aktivnostima u kojima se ono susreće s različitim vrstama književnih i neknjiževnih tekstova te sudjeluje u različitim vidovima usmene i pisane komunikacije.

Stečena znanja vode k razvijanju vještina za pisano i, povrh svega, usmeno komuniciranje prilagođeno komunikacijskim situacijama.

Stečena znanja i vještine potiču razvoj interesa za verbalnu interakciju s drugima, sklonost za konstruktivan dijalog te uvažavanje vrednota govorenoga jezika. Važno je napomenuti da kompetencija pismenosti podrazumijeva svijest o utjecaju jezika na druge te potrebu za društveno odgovornu uporabu jezika.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete razvija sposobnost jezičnoga izražavanja i razumijevanja na materinskome jeziku.	<ul style="list-style-type: none"> – objašnjava značenje primljene verbalne poruke – prepoznaje različite vrste verbalnih interakcija (razgovori, rasprave i sl.) – upotrebljava jezik na maštovit način osmišljavajući priče temeljene na vlastitim doživljajima, književnome predlošku ili slikovnome poticaju 	<ul style="list-style-type: none"> – koristi se aktivnim rječnikom i funkcionalnom gramatikom u različitim komunikacijskim situacijama – koristi se svim vrstama riječi i složenom rečenicom – sastavlja priče na strukturiran način označavajući glavni lik i problemsku situaciju te nudeći rješenje – imenuje svoje 	<ul style="list-style-type: none"> – prihvaća pozitivan odnos prema materinskome jeziku kao alatu osobnoga i kulturnog obogaćivanja – prihvaća otvoren pristup prema drugome i drugačijem u mišljenju i argumentima – razvija interes prema književnosti i pisanome tekstu

		potrebe i želje	
Dijete razvija predvještine čitanja i pisanja.	<ul style="list-style-type: none"> – rastavlja riječi na glasove/slova – sastavlja glasove/slova u riječ – povezuje glas s pripadajućim slovom – imenuje različite geometrijske likove i različite vrste crta 	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje glasovnu raščlambu i glasovno stapanje – primjenjuje pravilno držanje olovke – primjenjuje vještine pripovijedanja pravilnim/logičkim redoslijedom (početak, sredina, kraj priče) – primjenjuje grafomotoričke vještine 	<ul style="list-style-type: none"> – samoinicijativno se uključuje u predčitalačke aktivnosti
Dijete razvija komunikacijske vještine.	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje paralingvističke karakteristike komunikacije sukladno svojim mogućnostima – prepoznaje da se u različitim situacijama govori na različit način – razlikuje narječja, strane jezike, govor mladih (sleng), tehnološke izraze vezane uz uporabu IKT-a 	<ul style="list-style-type: none"> – sudjeluje usredotočeno u razgovoru na odabranu temu – primjenjuje izmjenu uloga u razgovoru – stvara vlastite argumente u govoru i pismu na autentičan način uz uvažavanje mišljenja drugih 	<ul style="list-style-type: none"> – pokazuje otvoren pristup prema drugačijem mišljenju – promišlja o argumentima koje iznose sudionici razgovora – pokazuje zanimanje za komunikaciju s vršnjacima i odraslim osobama koje dolaze iz različitih jezičnih sredina

Ključni sadržaji:

- bajke, pjesme/brojalice, kratke priče, igrokazi, strip, e-slikovnica
- različite vrste usmene komunikacije: rasprave u grupi ili manjim grupama, razgovori nakon pročitanoa književnog i neknjiževnog teksta.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

U radu s djecom koristiti se razvojno primjerenim i poticajnim oblicima aktivnosti: igrom, dramatizacijom, spontanom dječjom komunikacijom tijekom igre, informacijsko-komunikacijskom tehnologijom (IKT) za poticanje razvoja vještina, projektnim metodama rada i suradničkim učenjem.

Koristiti se različitim vrstama književnih (priča, pripovijetka, bajka, basna, strip, igrokaz i pjesma) i neknjiževnih tekstova (različiti tekstovi o određenoj temi, primjerice, tekstovi iz enciklopedija ili internetskih izvora).

Sudjelovati u aktivnostima za razvijanje predvještina čitanja i pisanja – aktivnosti uočavanja i tvorbe rime, igre rastavljanja riječi na slogove i sastavljanja riječi od slogova, igre uočavanja mjesta glasova u riječima, uočavanje početnoga i završnog glasa u

riječima, glasovno stapanje i glasovna raščlamba, stvaranje veze slova i glasa, aktivnosti samostalnoga bilježenja u skupini tijekom projekata. Dogovoriti pravila komunikacije tijekom rada u odgojnoj skupini.

Melodija i ton glasa, razmak među sugovornicima, kontakt očima među sugovornicima tijekom komunikacije, geste, facijalna ekspresija i drugi neverbalni znakovi paraligvističke su karakteristike komunikacije.

Prijedlozi projekata: obrada književnih tekstova u obliku dramatizacija, igrokaza, likovna obrada književnih tekstova.

Obogaćivanje programa kazališnim predstavama: posjet kazalištu ili dolazak kazališta u vrtić.

Aktivnosti vezane za poticanje razvoja predvještina čitanja i pisanja: radionice s djecom te djecom i roditeljima.

Predlaže se povezivanje kompetencije pismenosti sa svim ostalim kompetencijama, a osobito s matematičkom kompetencijom i kompetencijama u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu.

Kompetencija višejezičnosti

Kompetencija višejezičnosti podrazumijeva sposobnost uporabe različitih jezika za komunikaciju. Oslanja se na sposobnost komunikacijskoga posredovanja među različitim jezicima i medijima kao i na promicanje uvažavanja različitih kultura i jezika.

Osvješčivanje djece predškolske dobi i stvaranje navika slušanja, razumijevanja slušanjem i sporazumijevanja na stranome jeziku postiže se omogućenom izloženosti situacijskim jezičnim kontekstima. Razvoj slušne osjetljivosti preduvjet je za razvoj govora i pobuđivanja radoznalosti za oponašanje razgovora na stranome jeziku. Motiviranje djece za tečno ovladavanje stranim jezikom ostvaruje se u životno praktičnim situacijama nadovezujući se na pomno osmišljene kreativne procese. Osim što dijete postupno, od stvaranja do stjecanja iskustva, nadograđuje znanja, isto tako kontinuirano, upoznavanjem i usvajanjem rječnika, razvija vještine razumijevanja i uporabe novoga jezika. Poticanje međukulturne osviještenosti i povećanje višejezičnosti postiže se i upoznavanjem socijalne kohezije ljudi, običaja, tradicija, baština i kultura drugih zemalja. Situacijsko ovladavanje stranim jezikom svim osjetilima, činjenjem, uz pokret, mimiku, gestu i artikulaciju motivira djecu za spontano usvajanje stranoga jezika. Neophodno je njegovati pozitivan stav prema kulturnim raznolikostima, zanimanje i radoznalost za različite jezike i poštovati individualni jezični profil svakoga djeteta, uključujući i poštovanje materinskoga jezika pripadnika manjina i/ili osoba migrantskoga podrijetla te hrvatskoga standardnog jezika kao zajedničkoga okvira za interakciju.

Ovladavanje stranim jezikom u predškolskoj dobi potiče i podržava interkulturalnost, fleksibilnost, osjetljivost i otvorenost za različitosti u okružju. Takvim se pristupom istodobno razvija zanimanje za raznolikosti kulturnih baština djece drugih jezičnih područja, kojima hrvatski jezik nije materinski jezik.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete slušanjem prepoznaje značenje riječi i jednostavnih izraza na stranome jeziku.	– razumije jednostavne riječi i izraze izgovorene na stranome jeziku	– pokazuje razumijevanje neverbalno reagirajući na jednostavne upute na stranome jeziku	– prihvaća strane jezike iz neposrednoga okružja pasivnim i aktivnim slušanjem – uvažava kulturne raznolikosti
Dijete ponavljaćući razlikuje značenje	– u svakodnevnim	– imenuje pojmove vezane za dnevne	– odabire primjerene riječi i

riječi i jednostavnih frazema na stranome jeziku prema slušnome modelu.	situacijama primjenjuje jednostavne riječi, kratke rečenice i frazeme na stranome jeziku	rutine u svakodnevnim situacijama – prepoznaje glasove, naglasak, intonaciju, artikulaciju i stanku stranoga jezika	frazeme na stranome jeziku u igri s vršnjacima i tijekom svakodnevnih aktivnosti
Dijete primjenjuje usvojena znanja razmjenjujući riječi, kratke rečenice i frazeme na stranome jeziku.	– razlikuje osnovne komunikacijske obrasce na stranome jeziku – samostalno oblikuje kratke situacijske rečenice – prepoznaje da se govorena i pisana forma jezika može razlikovati	– tijekom razgovara razmjenjuje naučene vrlo kratke i jednostavne rečenice – primjenjuje osnovne komunikacijske obrasce na stranome jeziku	– prihvaća znanja stranoga jezika koristeći se njima u igri s vršnjacima i tijekom svakodnevnih aktivnosti

Ključni sadržaji

Preporučene teme: JA, moja svakodnevnica, moja obitelj i moj dom; dijelovi tijela; boje; oblici, prostorni odnosi, brojevi; godišnja doba; igračke; životinje; hrana i piće; odjeća i obuća; promet; praznici i blagdani; predstavljanje različitih kultura i običaja.

Preporučeni jezični sadržaji: funkcije jezika: uljudno ophođenje, pozdravljanje i oslovljavanje, predstavljanje, čestitanje, imenovanje, brojenje.

Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi djece te razvojnim karakteristikama pojedinoga djeteta.

Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi djece te razvojnim karakteristikama pojedinoga djeteta i proizlaze iz preporučenih funkcija.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Usvajanje jezičnih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji (ponavljanje riječi i izraza; izvođenje zadanih radnji i vrlo jednostavnih uputa; povezivanje verbalnih i neverbalnih sadržaja, igre riječima) i učenju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnoga izraza (crtanje, slikanje, modeliranje, otiskivanje, izrezivanje, lijepljenje), igre, pjesme, dramskoga i scenskoga izraza (recitiranje, pantomima, gluma, ples, ritmičke aktivnosti uz glazbu, produciranje glazbe različitim glazbalima, scensko izražavanje s izradom scenografije) pomoću zornih sredstava (aktivnosti istraživanja rastresitih materijala svim osjetilima; aktivnosti slaganja slika odgovarajućim redoslijedom; pokazivanje i opisivanje predmeta i slika).

Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji se posreduju globalno, bez osvješćivanja i uporabe metajezika, prilagođeno razini jezičnoga razvoja i iskustvu djeteta.

Potiče se višejezičnost, odnosno svrsishodna uporaba drugih jezika i dijalekata.

U radu s djecom govoriti polako, jasno i razgovijetno s dužim stankama uz više

ponavljanja.

U planiranju i radu koristiti se prilagođenim brojalicama i pjesmama (tradicionalnim i suvremenim), slikovnicama (koje mogu i ne moraju biti zvučne i/ili taktilne), slikopričama te pričanjem priča vrlo jednostavnim rečenicama popraćenim slikovnim aplikacijama i jednostavnim tekstovima od nekoliko kratkih rečenica.

Koristiti se projektnim zadacima uz plakate, alate, mreže i platforme za *online* učenje.

Razvijanjem otvorenosti prema različitom umjetničkom i kulturnom izražavanju te podržavanjem interesa za kulturne i jezične različitosti kompetencija višejezičnosti usko je povezana s kompetencijom kulturne svijesti i izražavanja. Predlaže se povezivanje sa svim ostalim kompetencijama, a osobito digitalnom kompetencijom, osobnom i socijalnom te kompetencijom učenja kako učiti.

Matematička kompetencija te kompetencija u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu

Matematičku kompetenciju zajedno s kompetencijom u prirodoslovlju, tehnologiji inženjerstvu, uz kompetenciju iz umjetnosti, nazivamo STEAM kompetencijama (Science/znanost, Technology/tehnologija, Engineering/inženjerstvo, Art/umjetnost i Mathematics/matematika). Riječ je o interdisciplinarnom pristupu u kojemu djeca pomoću različitih aktivnosti usvajaju znanja, vještine i oblikuju stavove u svim navedenim područjima.

Matematička kompetencija sposobnost je razvijanja i primjene matematičkoga mišljenja u rješavanju problemskih situacija. Ova kompetencija u različitom opsegu uključuje sposobnost i spremnost na uporabu matematičkih načina razmišljanja (poznavanje brojeva, mjera i struktura, osnovnih operacija i osnovnih matematičkih prikaza, razumijevanje matematičkih pojmova i koncepata te svijest o pitanjima na koja matematika može ponuditi odgovore).

Kompetencija u prirodnim znanostima odnosi se na sposobnost i spremnost na primjenu znanja i metodologije kojima se objašnjava prirodni svijet. U tehnologiji i inženjerstvu kompetencije podrazumijevaju primjenu znanja i metodologije kao odgovor na percipirane ljudske želje ili potrebe.

Kompetencija u znanosti odnosi se na sposobnost i spremnost da se objasni prirodni svijet korištenjem skupom znanja i korištene metodologije, uključujući promatranje i eksperimentiranje kako bi se identificirala pitanja i izveli zaključci temeljeni na istraživanju i dokazima.

Matematička kompetencija			
Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete primjenjuje matematički jezik u usmenome izražavanju i jednostavnim grafičkim prikazima te se koristi njime u matematičkome kontekstu i svakodnevnome životu.	– opisuje količine brojevnim riječima – prikazuje količine brojkama minimalno do 10 – primjenjuje matematički jezik u svakodnevnome životu – opisuje odnose u prostoru: u/na/oko, blizu/daleko, iznad/ispod, gore/dolje, unutar/izvan, ispred/iza, između,	– prepoznaje jednoznamenkaste i dvoznamenkaste brojeve – broji u skupu brojeva do 10 – povezuje količinu i brojevu riječ / broj – prikazuje brojeve do 10 na različite načine – prepoznaje odnos među brojevima i predmetima riječima: veći –	– razvija pozitivan stav prema razvijanju predmatematičkih vještina

	<p>pokraj, od početka reda, od kraja reda</p> <ul style="list-style-type: none"> – uspoređuje predmete u međusobnome odnosu: veće/manje, veliko/malo, viši/niži, kraće/dulje, deblje/tanje, šire/uže, teže/lakše – imenuje parove predmeta iz okružja u svakodnevnome životu – uspoređuje i identificira predmete te ih svrstava u skupine prema dvama svojstvima 	<p>manji – jednak, duži – kraći, viši – niži</p> <ul style="list-style-type: none"> – povezuje i reda brojeve po veličini – demonstrira međuodnose u prostoru u odnosu na sebe i druge predmete – razvrstava predmete u međusobnome odnosu: veće/manje, veliko/malo, viši/niži, kraće/dulje, deblje/tanje, šire/uže, teže/lakše – sastavlja pripadajuće predmete iz svakodnevnoga života u parove – razvrstava predmete te ih svrstava u skupine prema svojstvima 	
<p>Dijete samostalno i u suradničkome okružju primjenjuje matematičke metode promišljanja i postupke za dokazivanje tvrdnji (logičko, kreativno i kritičko promišljanje te povezivanje, zaključivanje i provjeravanje pretpostavki).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje računске operacije zbrajanja i oduzimanja – primjenjuje postupke izračunavanja i prikazivanja rezultata u skupu brojeva do 10 – uspoređuje predmete u dvama skupovima koristeći se pojmovima: jednako, za jedan više, za jedan manje – prepoznaje i imenuje geometrijska tijela i geometrijske likove – uspoređuje svojstva geometrijskih tijela i 	<ul style="list-style-type: none"> – upotrebljava računске operacije zbrajanja i oduzimanja brojeva do 10 i daje rezultate – objašnjava po čemu se razlikuju skupovi predmeta – upotrebljava svojstva geometrijskih tijela i geometrijskih likova u svakodnevnome okružju za opis i analizu svijeta – koristi se sposobnošću misaone predodžbe geometrijskih tijela i geometrijskih 	<ul style="list-style-type: none"> – razvija svijest o važnosti uporabe računskih operacija u svakodnevnome okružju – razvija svijest o povezanosti geometrijskih tijela i geometrijskih likova s predmetima iz neposrednoga okružja

	geometrijskih likova – uspostavlja veze među njima	likova i njihovim svojstvima na objektima iz neposrednoga okružja i didaktičkim modelima	
Dijete rješava problemske situacije odabirom podataka, analizom i provođenjem strategija te preispitivanjem procesa i rezultata na konkretnim primjerima.	– prepoznaje uzorak nizanja i nastavlja niz – objašnjava pravilnost i kriterije nizanja po zadanome kriteriju – uspoređujući, analizira objekte iz okoline prema mjerljivom svojstvu – prepoznaje odnose među predmetima određujući najdulji, najkraći, najveći, najmanji, najteži, najlakši objekt	– prikazuje jednostavne nizove služeći se zadanim kriterijem – klasificira i niže objekte prema mjerljivom svojstvu u svakodnevnim situacijama i okružju	– razvija samopouzdanje, svijest o vlastitim matematičkim sposobnostima, upornost, poduzetnost, odgovornost, uvažavanje i pozitivan stav prema matematici
<p>Ključni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pridruživanje količine brojevnim riječima (brojalice, pitalice) te pridruživanje količine brojkama do 10 – tri pojma broja: broj kao količina, brojeva riječ, brojka-simbol, kojim se označava količina, pravilo brojenje, povezivanje brojeva riječi s količinom – poticati usvajanje osnovnih matematičkih pojmova u igri didaktičkim sredstvima, igrama uz pokret, glazbu i pjevanje, društvenim igrama, igrama uloga, igrama pamćenja i ostalim igrama – igra (primjerice, igra skrivača), šetnja (što je blizu, a što daleko), u kući (postavi stol, gdje se što nalazi), u razgovoru s djetetom, pričajući priče naglašavati odnose u prostoru: u/na/oko, blizu/daleko, iznad/ispod, gore/dolje, unutar/izvan, ispred/iza, između, pokraj – igre u kojima dijete razlikuje, uspoređuje te svrstava i razvrstava predmete u međusobnom odnosu: veće/manje, veliko/malo, viši/niži, kraće/dulje, deblje/tanje, šire/uže, teže/lakše – priče, igre s različitim predmetima u kojima će dijete povezivati te svrstavati i razvrstavati predmete prema različitim svojstvima: isto/različito; slično; po boji, veličini, obliku; svrstava predmete istoga svojstva; razvrstava; slaže po skupinama – priče, igre (primjerice, igre pamćenja, spari iste papuče, rukavice i sl.) u kojima se imenuje par i sparuju se predmeti s istovrsnim predmetom te prepoznaje i pridružuje predmete prema njihovoj funkcijskoj pripadnosti (šalica s tanjurićem, lonac s poklopcem) – prepoznavanje, imenovanje i uspoređivanje predmeta u dvama skupovima koristeći se pojmovima: jednako, za jedan više, za jedan manje – prepoznavanje i imenovanje geometrijskih tijela i geometrijskih likova, uspoređivanje njihovih svojstava te uspostavljanje veza među njima – imenovanje i opisivanje geometrijska tijela: kugla, valjak, kocka, kvadar, piramida i 			

stožac

- imenovanje ravne i zakrivljene plohe te geometrijska tijela i likova (trokut, kvadrat, pravokutnik, krug)
- upoznavanje geometrijskih likova i uspoređivanje s oblicima predmeta iz svakodnevnoga okružja (što sve ima oblik kruga) te kao ravne plohe geometrijskih tijela (slaganja i razlaganja modela geometrijskih oblika te slaganja različitih slagalica geometrijskim oblicima, tangram), slagalice (složi lik, pri slaganju upotrijebiti 1 krug, 2 trokuta, 2 pravokutnika i 4 kvadrata)
- prepoznavanje uzoraka i nastavljanje niza (kuglice različitih boja, primjerice, 2 plave, 1 žuta, 1 crvena, 2 plave)
- imenovanje i prepoznavanje mjernih jedinica za vrijeme, masu, duljinu, volumen i temperaturu (minuta, sat, dan, mjesec, godina, kilogram, metar, litra, stupanj Celzijev) uz razložnu i učinkovitu uporabu alata i tehnologija
- određivanje skupa prema nekom svojstvu, prebrojavanje članova skupa, uspoređivanje skupova
- prikazivanje istih matematičkih pojmova na različite načine (crtež, skup, piktogram i jednostavna tablica), čitanje i tumačenje podataka prikazanih piktogramima i jednostavnim tablicama. U tabličnim prikazima važno je ispravno se koristiti izrazima *redak* i *stupac*, *početak* i *kraj retka* i *stupca*. Primjer piktograma: prikazano je voće koje djeca iz jedne skupine najviše vole. Primjer pitanja koja se mogu postaviti: Koliko djece najviše voli banane?, Koliko naranče?, Koje voće djeca najradije jedu?
- rješavanje problemskih zadataka pri usvajanju matematičkih pojmova koristeći se neposrednim promatranjem, radom po zadatku i igrom (zagonetna slika, umetaljke, dopunjaljke, praktični problemi iz svakodnevnoga života (primjerice, kako unijeti lutkin stol koji je dosta velik u kućicu i pronaći mu odgovarajući položaj), pokrivaljka, labirint, verbalni problemi, istraživački pokusi).

Preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Dijete svladava vještine u svakodnevnoj igri, aktivnostima, razgovorom s vršnjacima i odraslima te istraživanjem. Potrebno je djetetu pomoću svakodnevnih situacija osigurati igru stvarnim predmetima i omogućiti mu rješavanje problemskih situacija. Igrovne situacije potrebno je povezati sa situacijama iz svakodnevnoga života. Važno je omogućiti djetetu različite izrađene poticaje te didaktiku za matematičke igre:

- abakus, različite slagalice s brojevima, domino, drvena geometrijska tijela, tangram, logički blokovi, matematičke nizanke, umetaljke i slagalice, vagu, sat za demonstraciju

- pedagoški neoblikovan materijal, IKT, primjerice tablet, računalo, edukativne igre i sl.

- brojanje prisutne djece u skupini, elementarne igre kao što su Crna kraljica, jedan, dva, tri, Kume, kume, koliko ima sati i druge.

Važno je da dijete uz pomoć predmeta ili prstiju spozna je pojam broja kako se brojenje ne bi svelo na mehaničko izgovaranje brojevnih riječi bez razumijevanja njihova značenja. Brojeve mogu prikazivati uz korištenje različitim simbolima i pripremljenim ilustracijama.

Pomoću različitih predmeta ili prstiju osvješćuje se i da svaki sljedeći broj nastaje dodavanjem broja jedan prethodnom broju. Postupno se spozna je brojenje redom unaprijed i unatrag.

Brojevi se djetetu prikazuju na različite načine (skupovima, nizovima) kako bi osvijestili mogućnost različitih prikaza istoga broja.

Na temelju iskustva djeteta postupno se upoznaju znamenke kojima se zapisuju

brojevi (od nula do devet), koristeći se jezikom izvorne stvarnosti, jezikom modela, jezikom slike, govornim jezikom i jezikom matematičkih znakova.

Pojmovi *više*, *manje*, *jednako* spoznaju se postupno. Započinje se uspoređivanjem skupova konkretnih predmeta, a zatim se svakom skupu pridružuje broj koji prikazuje koliko članova ima pa se ti brojevi uspoređuju.

Važno je uočiti da se količine uspoređuju riječima *više*, *manje* dok se brojevi uspoređuju riječima *veći*, *manji*.

Uvod u zbrajanje i oduzimanje ostvaruje se pomoću konkretnih primjera iz neposrednoga okružja povezujući zbrajanje s riječi *više*, a oduzimanje s riječi *manje*.

Od samoga početka potrebno je dijete poticati da problemsku situaciju prikaže slobodnim crtežima, skicama ili konkretima jer to pridonosi uspješnosti rješavanja zadataka te stvara naviku skiciranja zadatka koja će im dobro doći u složenijim problemima.

Dijete može uočavati pravilnosti nizanja u svakodnevnome okružju (izmjena dana i noći, dani u tjednu, godišnja doba i slično), ali je u njihovu osmišljavanju potrebno paziti da je dano dovoljno objekata u nizu kako bi se tražena pravilnost zaista mogla utvrditi.

Geometrijske likove dijete upoznaje kao oblike predmeta iz svakodnevnoga okružja te kao ravne plohe geometrijskih tijela. S djetetom je potrebno provoditi niz aktivnosti koje uključuju slaganja i razlaganja modela geometrijskih oblika te slaganja različitih slagalica geometrijskim oblicima. Pritom bi slagalice najprije slagali prema zadanome predlošku, a zatim bi smislene likove kreirali sami prema zadanim kriterijima te se koristili pojmovima geometrijskih likova u različitim aktivnostima, primjerice, djeca formiraju krug i sl.

Upoznavanje geometrijskih oblika i geometrijskih tijela započinje na konkretnim modelima, a ne na crtežima, slikama, ilustracijama. Dijete geometrijski lik i geometrijsko tijelo uzima u ruke, razgledava ga i imenuje. Izdvaja se kugla ili kocke. Povezuju predmete iz okružja s geometrijskim tijelima, odnosno izdvajaju oblik predmeta (ormar, krov, lopta i slično).

Odnosi među predmetima primjenjuju se na objekte iz svakodnevnoga života, kao i na naučena tijela i likove, primjerice, na primjerima kraćega užeta, veće i manje lopte... Važno je naglasiti da se predmeti uspoređuju prema istome svojstvu (viši predmet može biti manji, a niži predmet može biti veći, primjerice, neboder je viši, a zgrada često veća). Uz dobro odabrane primjere dijete će uočavati i osvješćivati razlike među tim pojmovima.

U matematici, kao i u mnogim drugim područjima ljudskoga djelovanja, podatci se često prikazuju dijagramima ili tablicama. Te reprezentativne forme dijete susreće u različitim predmetima i različitim situacijama, a podatci u njima moraju biti iz neposrednoga djetetovog okružja. U početku dijete te podatke slikovno (količinski) uspoređuju na crtežima, u skupovima ili piktogramima, a kasnije i brojčano u tablicama radi donošenja jednostavnih i djetetu bliskih zaključaka.

Postupak mjerenja provodi se tako da dijete prepoznaje da se vagom mjeri masa, termometrom temperatura, satom vrijeme, metrom duljina, a baždarenom posudom volumen.

Dijete analizira problemsku situaciju, prepoznaje elemente koji se mogu matematički prikazati i planira pristup za njezino rješavanje odabirom odgovarajućih matematičkih pojmova i postupaka. Odabire, osmišljava i primjenjuje različite strategije, rješava problem, promišlja i vrednuje rješenje te ga prikazuje na prikladan način. Razvojem ovoga procesa, osim primjene matematičkih znanja, dijete razvija

upornost, hrabrost i otvorenost u suočavanju s novim i nepoznatim situacijama. Dijete se može koristiti alatima i tehnologijama u matematičkim aktivnostima kojima su u središtu zanimanja matematičke ideje, pri provjeravanju pretpostavki, pri obradi i razmjeni podataka i informacija te za rješavanje problema i modeliranje. Dijete uočava i razumije prednosti i nedostatke tehnologije, otvaraju mu se mogućnosti za nove ideje, kao i za nove oblike učenja i poučavanja.

Korelacija povezanih ključnih sadržaja različitih kompetencija jedan je od najvažnijih pristupa u odgojno-obrazovnom radu. Omogućuje djeci da, koristeći se različitim oblicima rada, konstruiraju nova znanja, koja su tijekom odgojno-obrazovnog rada i u svakodnevnom životu strukturirana i pretpostavka su za razvoj vještina i stavova. Matematička kompetencija povezana je sa svim ostalim kompetencijama, a posebice korelira s kompetencijom pismenosti i motoričkom kompetencijom.

Kompetencija u prirodoslovlju			
Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete upotrebljava elementarna znanja o osnovnim načelima prirodnoga svijeta povezujući ih sa svakodnevnim životom.	– prepoznaje osnovne elemente žive i nežive prirode u svojem okruženju i njihova zajednička obilježja na temelju osobina koje može promatrati – imenuje prirodne pojave, doba dana, dane u tjednu i godišnja doba, primjerice, vremenske prilike i agregacijska stanja vode – opisuje procese u svojem okruženju, primjerice, životne cikluse životinja i biljaka	– prepoznaje osnovne elemente svijeta oko sebe upotrebljavajući vlastita osjetila – povezuje stečena znanja prilagođavajući ih novim situacijama – povezuje aktivnosti i rutine s vremenskim slijedom	– objašnjava vlastite stavove o elementima žive i nežive prirode, pojavama i procesima u svojem okruženju – prakticira odgovorno ponašanje prema potrebama žive prirode u neposrednome okruženju dostupnom djetetu
Dijete poznaje elemente znanstvenoga razmišljanja te se koristi njima u svrhu stjecanja znanja.	– prepoznaje problem formulirajući istraživačko pitanje vezano uz promatrani objekt/biće/pojavu – opisuje, uz vodstvo, rezultate mjerenja/opažanja	– postavlja pitanja vezana uz vlastiti interes i opažanje – izabire prikladne alate i materijale u svrhu prikupljanja podataka – provodi bilježenje rezultata mjerenja i opažanja	– prepoznaje važnost provođenja istraživanja kao načina stjecanja novih znanja – prihvaća povezanost stjecanja novih znanja i

	donoseći zaključke na temelju podataka	crtežom i raznim simbolima	promjena stavova tijekom pažljivoga promatranja i istraživanja svijeta oko sebe
Dijete opisuje različite izvore energije i njihov utjecaj na život čovjeka.	<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje različite izvore energije te njihov utjecaj na život čovjeka – objašnjava načine uštede energije na koje sam može utjecati – imenuje vrste otpada i objašnjava važnost razvrstavanja otpada 	<ul style="list-style-type: none"> – provodi razvrstavanje otpada u svakodnevnim situacijama na za to predviđena mjesta – provodi aktivnosti uštede energije u svakodnevnome okružju 	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje važnost potrebe zaštite prirode vlastitom aktivnošću – prepoznaje važnost korištenja resursa iz neposrednoga okružja kao što su, primjerice, voda, papir, električna energija na štedljiv način
<p>Ključni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – živa i neživa priroda (osnovna obilježja i potrebe živih bića, sličnosti i razlike žive i nežive prirode) – razvijanje empatije prema živim bićima – organiziranost živoga i neživog u prirodi (građa čovjeka, životinje, biljke; karakteristike tvari u okružju i njihova uporaba, staništa) – promjene i odnosi u prostoru, vremenu i prirodi (vremenske prilike, godišnja doba, vremenski slijed (dani u tjednu, doba dana), životni ciklus, zdrave životne navike, međuovisnost čovjeka i svih drugih organizama i okoliša) – prirodoznanstveni pristup (istraživačko učenje) – energija (različiti oblici i izvori energije, unos i uporaba energije) – održivi razvoj. 			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja</p> <p>Omogućiti djetetu uvjete za rješavanje problema birajući strategiju na intuitivnoj razini (primjerice, promatranjem, pogađanjem, primjenom metode pokušaja i pogrešaka, analiziranjem, uspoređivanjem, traženjem obrazaca, klasifikacijom, planiranjem, objašnjavanjem, raspravom s drugima, slušanjem i traženjem informacija).</p> <p>Omogućiti izravno uključivanje djeteta u aktivnosti (samostalno, u interakciji s drugom djecom ili odraslom osobom), kako bi djetetu bilo omogućeno iskustveno učenje, povezivanje vlastitoga iskustava sa znanjem i ponuđenim ključnim sadržajem. Temeljem iskustvenoga učenja dijete stječe nova znanja, razvija vještine i stavove koji se temelje na predznanjima i prethodnim iskustvima.</p> <p>Poticati opažanje i praćenje promjena u neposrednome okružju (primjerice, odabrati stablo u okolišu koje se prati tijekom godine, posaditi sjeme, posaditi sadnicu), bilježenje, opisivanje i prikazivanje uočenih promjena (vremenske, u biljnome i životinjskom svijetu, djelatnostima ljudi tijekom godišnjih doba).</p>			

Poticati na aktivno sudjelovanje u istraživačkome učenju: postavljanje pitanja i pretpostavki, razmjena ideja, provođenje jednostavnih istraživanja uz vodstvo odrasle osobe (svojstva žive i nežive prirode, različitih tvari, pojava u prirodi i dr.) promatranje, rasprava i procjenjivanje te bilježenje rezultata crtežom, tablicom, dijagramom i na druge načine uz moguću dostupnost IKT-a.

Primjenjivati IKT na različite načine (različite igre za učenje, prikaz rezultata, integriranje IKT-a uporabom digitalnih sadržaja i alata i sl.) uz podršku odrasle osobe.

Provoditi jednostavne istraživačke aktivnosti s djecom radi stjecanja početnih iskustava o elementarnim fizikalnim pojavama u neposrednome prirodnom okružju (primjerice, istraživanje elektriciteta, svjetlosti/sjena, zvuka, magnetizama, gibanja).

Na primjerima iz neposrednoga okružja te provođenjem jednostavnih istraživanja uz vodstvo upoznati djecu s različitim svojstvima i stanjima vode (prozirnost, miris, boja, okus, zagrijavanje i zamrzavanje vode, taljenje leda; tekuće, plinovito i kruto stanje) i povezati ih s korištenjem vodom u živom svijetu i vremenskim prilikama.

Poticati djecu na aktivnosti u kojima će se upoznati s fizikalnim i kemijskim svojstvima tvari iz okružja (topivost tvari u vodi, vodljivost, gustoća, vrelište, talište, agregacijska stanja vode, magnetičnost i drugo).

Koristiti se istraživačkim aktivnostima za stjecanje znanja o osnovnim obilježjima i potrebama žive prirode (primjerice, rast i razvoj, prehrana, disanje, gibanje, svjetlost, voda).

Razliku između cjeline i dijelova objasniti na primjerima iz neposrednoga okružja (primjerice, drveće – šuma, organi – tijelo).

Ponuditi materijale za aktivnosti u kojima će moći uočiti da biljke različitim postupcima poprimaju nove oblike i svojstva (primjerice, zrno pšenice mljevenjem postaje brašno).

Ponuditi materijale za aktivnosti u kojima će od prikupljenih prirodnih materijala oblikovati različite cjeline (kućice, životinje) te osjetilima opažati njihova osnovna svojstva (glatko – hrapavo, tvrdo – meko i drugo).

Ponašanje živih bića tijekom godišnjih doba objasniti pomoću aktivnosti povezanih s djeci poznatim primjerima (primjerice, ptice selice i stancarice, pojava proljetnica, skupljanje plodova).

Osnove građe čovjeka, životinja i biljaka temeljiti na neposrednome iskustvu i prepoznavanju postojanja najvažnijih organa (primjerice, u glavi je mozak, na glavi osjetilni organi, u trupu su srce, pluća, želudac, udovi imaju kosti i mišići; biljke imaju korijen, stabljiku, list, cvijet i plod).

Poticati djecu na aktivnosti kojima će razvijati naviku očuvanja osobnoga zdravlja i okružja u kojem žive i borave.

Pokazati djeci uređaje iz svakodnevnoga života te ih potaknuti na zapažanja o tome da je energiju potrebno prenositi do mjesta uporabe i načine na koje se prenosi.

Razvrstavanje otpada provoditi kao svakodnevnu rutinu.

Organizirati eko-patrole, osmisliti različite projektne dane, upoznati se s volontiranjem, posjetiti vatrogasnu postaju te se upoznati s načinima zaštite od požara i drugim navikama u cilju stjecanja navike odgovornoga ponašanja prema okolišu.

Organizirati posjete muzejima, knjižnicama, zoološkom vrtu, botaničkom vrtu i drugim ustanovama i/ili zaštićenim područjima prema dostupnosti u široj

društvenoj zajednici.

Korelacijom kompetencija promiču se odgojne vrijednosti, stječu nova znanja, vještine i stavovi. Osmišljavanjem i izvođenjem različitih aktivnosti u različitim oblicima rada potiče se korelacija između kompetencija svakoga djeteta. Tako potičemo povezivanje raznovrsnih znanja i kritičko promišljanje. Kompetencija u prirodoslovlju povezana je sa svim kompetencijama, a osobito s građanskom kompetencijom i kompetencijom pismenosti.

Kompetencija u tehnologiji i inženjerstvu			
Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete objašnjava proces stvaranja i konstruiranja novih predmeta/proizvoda (tehničkih tvorevina) i inovacija koristeći se tehničkim prikazima (skice, crteži, modeli) te različitim tehnikama, materijalima i alatima vodeći brigu o mjerama zaštite u procesu rada.	<ul style="list-style-type: none"> – upotrebljava jednostavne tehničke prikaze, primjerice, skice, crteže, modele za prikazivanje predmeta ili proizvoda koji želi izraditi – odabire odgovarajuće alate, materijale i postupke kako bi izradilo neki predmet/proizvod ili obavilo aktivnost – povezuje zaštitne mjere koje treba poduzeti s alatima i materijalima kojima će se koristiti 	<ul style="list-style-type: none"> – prati jednostavan tehnički crtež pri izradi predmeta i proizvoda – priprema odgovarajuće alate i materijale koristeći se primjerenim tehnikama kako bi izradilo neki proizvod ili obavilo neku aktivnost – koristi se, uz vodstvo, različitim alatima i materijalima prateći postupke za izradu nekoga proizvoda ili obavljanja neke aktivnosti – provodi mjere zaštite tijekom procesa stvaranja i konstruiranja novih predmeta/proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> – razvija svijest o važnosti procesa stvaranja i konstruiranja novih predmeta/proizvoda – izgrađuje stav o važnosti procesa stvaranja i konstruiranja novih predmeta/proizvoda – prihvaća korištenje jednostavnim tehničkim crtežom kao načinom pripreme za izradu predmeta ili proizvoda – prepoznaje važnost zaštite prostora, sebe i drugih pri provođenju procesa stvaranja ili konstruiranja novih predmeta/proizvoda
<p>Ključni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – građenje zgrada, kuća, mostova od različitih materijala (kocke, pedagoški neoblikovan materijal...) tako da se ne sruši (čvrstoća i stabilnost) – proučavanje različitih materijala (primjerice, cigle, gume, kamena, pijeska, vode) – korištenje raznim alatima poput ravnala, metra i libele, raznim vezivima (glina, plastelin, smjesa za kaširanje...) – testiranje granice rušenja (statika) – uočavanje i proučavanje visine – uočavanje problema, istraživanje ravnoteže i težišta vlastitoga tijela (vaga, klackalica), zakona poluge – mjerenje dimenzija i izrada nacрта, jednostavnoga tehničkog crteža (skica s objašnjenjima riječi i pojmova, simbola i mjerenja, digitalnih modela crteža) – izrada makete 			

- rastavljanje i sastavljanje svakodnevnih predmeta (bicikl, igračke)
- sastavljanje predmeta prema jednostavnome shematskom prikazu (Lego konstruktori i slični materijali)
- korištenje jednostavnim alatima (čekić, mala pila, odvijač, čavlići, vijci, hvataljke, kliješta...)
- sigurna uporaba alata i mjere sigurnosti pri planiranju i provedbi aktivnosti.

Preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Svakome djetetu u predškoli treba osigurati priliku za razvijanje sposobnosti građenja, stvaranja i konstruiranja koristeći se različitim tehnikama, materijalima i alatima, koje se uglavnom odnose na vještine *znati kako*, ali također i na znanje i istraživanje kako jednostavna tehnologija funkcionira. Nadalje, djeci bi trebalo omogućiti razvijanje sposobnost analize tehnoloških rješenja na temelju njihove prikladnosti i funkcije te identificiranja problema i potreba koje je moguće riješiti pomoću tehnologije.

Tijekom razvijanja kompetencija u tehnologiji dobro se koristiti nizom pitanja koja se postavljaju djeci, primjerice, U čemu je problem?, Kako su drugi ljudi u povijesti rješavali taj problem?, Koja su ograničenja u rješavanju problema?, Zamislite: Koja bi rješenja problema mogla biti? Navedenim pitanjima poticati dijete na razmišljanje o idejama, dijete odabire ideju koja mu se čini najbolja, izrađuje plan i nacrt te jednostavan tehnički crtež. Dijete izrađuje popis materijala koji će mu trebati. Planira zaštitu prostora, sebe i drugih tijekom korištenja alatima i provedbe plana. Dijete testira svoj plan, tijekom provođenja mijenja ga i poboljšava. Razgovarajte s djetetom o tome što funkcionira, što ne i što bi moglo funkcionirati bolje. Pružiti djetetu mogućnost mijenjanja dizajna svojeg uratka kako bi ga učinilo boljim. Važan je zadatak odgojitelja/učitelja podržati dijete u opisivanju i pojašnjavanju njegovih ideja i planiranju konstrukcije te razmišljati o kreativnom procesu, kao i načinima zaštite tijekom toga procesa.

Organizirati centar aktivnosti s alatima, uređajima, strojevima, nacrtima, koji će djecu poticati na smišljanje i kreiranje novih ideja koje mogu izgraditi ili konstruirati koristeći se drvom, kamenom, plastelinom, pijeskom, kartonom i drugim. U navedenom centru djetetu omogućiti korištenje različitim vezivnim materijalima: ljepilo, čavlići, čačkalice, gips i drugo pomoću koji će moći povezivati i kombinirati različite materijale.

Kompetencije inženjerstva dijete će razvijati dizajniranjem ili upravljanjem postupkom kao oblikom rješavanja jednostavnih problema, pri čemu bi trebalo imati mogućnost dizajniranja i stvaranja nečega novog.

Inženjerstvo kod djece razvija:

- primjenjivanje postojećih znanja iz znanosti, matematike i tehnologije
- prepoznavanje različitih načina pristupa problemu
- korištenje različitim materijalima za gradnju i projektiranje
- rješavanje problema na različite načine ili poboljšanje postojećega rješenja.

Ovisno o interesu djece i aktivnostima predviđenim kurikulum dječjega vrtića predlaže se korelacija sa svim kompetencijama, posebice s kompetencijom u prirodoslovlju, matematičkom kompetencijom, digitalnom i građanskom kompetencijom.

Kako bi se kod djece poticao cjelovit razvoj nužno je povezivanje svih kompetencija kod planiranja i provedbe odgojno-obrazovnih aktivnosti. Odgojno-obrazovna očekivanja u matematičkoj kompetenciji, digitalnoj kompetenciji, osobnoj i socijalnoj te kompetenciji učenja kako učiti posebno treba povezivati s odgojno-obrazovnim očekivanjima kompetencije u tehnologiji i inženjerstvu.

Digitalna kompetencija

U predškolskoj dobi digitalna kompetencija razvija se upoznavanjem djeteta s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom (IKT-om) i mogućnostima njezine uporabe u različitim aktivnostima. Medijska pismenost obuhvaća, među ostalim, informacijsku i digitalnu pismenost.

Odgoj za medijsku pismenost podrazumijeva odgoj za sigurno, odgovorno i kritičko korištenje različitim vrstama medija, pri čemu razvijamo sposobnost rješavanja problema i kritičkoga promišljanja, uz znatiželju i otvoren stav usmjeren na budući razvoj. Dijete može razmjenjivati znanja, sadržaje i/ili ideje s vršnjacima, surađivati u dogovaranju važnih pravila, donošenju zaključaka i rješavanju jednostavnijih problema. Dijete se može koristiti informacijsko-komunikacijskom tehnologijom u različitim aktivnostima i kao pomoći u samoevaluaciji vlastitih aktivnosti i procesa učenja. E-učenje pridonosi integraciji obrazovanja i tehnologije i smatra se snažnim medijem za učenje.

Pri uporabi digitalnih alata posebnu pozornost treba obratiti na etički siguran i odgovoran pristup, uz primjerenu vremensku i sadržajnu uporabu informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete prepoznaje mogućnosti korištenja IKT-om.	– stjecanje znanja o pozitivnome i negativnom utjecaju IKT-a	– koristi se informacijsko-komunikacijskom tehnologijom u različitim aktivnostima na siguran i odgovoran način uz nadzor odgovorne osobe – prenosi stečena znanja o mogućnostima primjene IKT-a	– razvija pozitivan stav prema mogućnostima IKT-a – vrednuje pozitivne i negativne učinke IKT-a
Dijete razlikuje (ne)provjerene, (ne)točne, (ne)pouzdana dostupne u medijima i na internetu.	– razlikuje točnu od netočne informacije – opisuje ulogu i primjenu informacija u svakodnevnom životu	– odabire sigurne načine prijenosa informacija	– kritički vrednuje informacije dostupne u medijima i na internetu
Dijete razvija medijsku pismenost u skladu s dobi.	– uspoređuje različite medijske sadržaje – opisuje različite vrste medija i medijskih sadržaja	– raspravlja kritički promišljajući i argumentirajući o medijskim sadržajima koje izabiru roditelji ili odgojitelji	– zastupa svoje mišljenje o medijskim sadržajima
<p>Ključni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – svrhovita uporaba IKT-a u ostvarivanju planiranih aktivnosti i motivacije u odgojno-obrazovnom radu (uključivanje i isključivanje računala/tableta, uporaba miša i tipkovnice, pokretanje i zatvaranje programa te uporaba mobitela) – pronalaženje informacija vezanih uz aktivnosti i njihova primjena u odgojno-obrazovnom procesu 			

- razvoj kritičkoga vrednovanja medijskoga sadržaja
- stvaranje novih medijskih sadržaja
- sigurnost i pouzdanost u provođenju različitih vrsta aktivnosti u digitalnome okružju.

Preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Pri planiranju i radu s djecom voditi brigu o sigurnome pristupu internetu.

Voditi brigu o zaštiti djeteta u medijskome okružju.

Koristiti se različitim vrstama medijskih sredstava (novine, radio, televizija, elektroničke publikacije).

Objasniti koja je svrha informacija, njihovu ulogu u svakodnevici i kako ih primijeniti u svakodnevnome životu. Uspoređivati različite medijske sadržaje.

Pokazati različite primjere medijskih sadržaja u kojima je potrebno pronaći informacije, primjerice, traženje informacija o određenoj osobi ili sportskome događaju.

Poticati istraživanje medijskih sadržaja i međusobnu razmjenu ideja.

Prikazivati filmove, televizijske emisije i druge medijske sadržaje te objasniti njihovu uporabu za prijenos informacija i izražavanje emocija.

Poticati iznošenje vlastitoga mišljenja i stavova.

Stvarati vlastite digitalne sadržaje: fotografije, e-slikovnice, crtanje u programu za crtanje (Paint) i drugo.

Digitalna kompetencija usko je povezana s razvojem svih drugih kompetencija te ju je važno integrirati u svakodnevne aktivnosti.

Osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenja kako učiti

„Osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenja kako učiti sposobnost je promišljanja o sebi, učinkovitog upravljanja vremenom i informacijama, surađivanja s drugima na konstruktivan način, zadržavanja otpornosti te upravljanja vlastitim učenjem“.

Razvoj ove kompetencije u predškolskome odgoju i obrazovanju podrazumijeva uključivanje djeteta u aktivnosti kojima se stječu znanja, vještine i stavovi nužni za dobru komunikaciju, zdrave i konstruktivne međuljudske odnose te razvijanje osobnih potencijala na društveno prihvatljiv način.

Osobne kompetencije djece odnose se na vještine i sposobnosti koje uključuju emocionalnu inteligenciju, samokontrolu, sposobnost rješavanja problema, motivaciju i samopouzdanje.

To podrazumijeva da je dijete sposobno prepoznati vlastite osjećaje i razumjeti osjećaje drugih, upravljati vlastitim osjećajima i kontrolirati svoje ponašanje, prepoznati probleme, pronaći učinkovito rješenje i donositi odluke. Time se razvija samopouzdanje, samosvijest, samokontrola i samostalnost.

Socijalne kompetencije djece uključuju vještine koje se odnose na njihovu sposobnost surađivanja s drugima na konstruktivan i uspješan način te uspostavljanje i održavanje zdravih odnosa s drugima. To uključuje empatiju, slušanje, komunikacijske vještine, suradnju, timski rad, uspješno rješavanje sukoba te sposobnost prilagodbe različitim društvenim situacijama.

Kompetencije učenja kako učiti kod djece predškolske dobi odnose se na vještine i strategije koje im omogućuju da uče učinkovitije (razvoj metakognicije), razvijaju i potiču znatiželju za novim znanjima, upravljaju informacijama, razvijaju konvergentno i divergentno mišljenje, kreativnost i samostalnost, učeći pomoću igre i istraživanja od poznatoga k nepoznatom.

Ove se kompetencije odnose na razumijevanje vlastitoga načina učenja, upravljanje vremenom, postavljanje ciljeva, praćenje napretka i primjenu različitih strategija učenja.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete razvija pozitivnu sliku o	– opisuje svoje tjelesne i osobne	– izabire igru i primjenjuje	– pokazuje pozitivan stav o vježbanju i

sebi.	<p>karakteristike</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje igru kao važnu društvenu aktivnost u dječjem vrtiću – prepoznaje aktivnosti važne za osobni razvoj i zdrav život – opisuje svoje obveze i radne navike 	<p>pravila preuzimajući različite uloge u igri</p> <ul style="list-style-type: none"> – prilagođava se vršnjacima i spreman je na promjenu aktivnosti – izvršava svoje obveze u dječjem vrtiću 	<p>zdravome načinu života</p> <ul style="list-style-type: none"> – razlikuje dogovorene obaveze u dječjem vrtiću od slobodnoga vremena u dječjem vrtiću
Dijete upravlja emocijama i ponašanjem.	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje i imenuje emocije kod sebe i drugih (ponos, radost, ljutnja, strah tuga...) – prepoznaje uzroke svojih emocija i ponašanja – analizira svoje ponašanje – međusobno uspoređuje svoje odnose s drugim osobama – analizira tjelesne promjene i emocionalno stanje 	<ul style="list-style-type: none"> – kontrolirano upravlja emocijama – primjenjuje dogovorena pravila u odgojnoj skupini – prilagođava vlastite emocije i ponašanje u skladu s okruženjem – razlikuje primjereno od neprimjerenoga ponašanja – ponaša se u skladu s pravilima primjerenoga ponašanja u dječjem vrtiću 	<ul style="list-style-type: none"> – poštuje i zastupa različitosti – izražava emocije tako da pritom ne povrijedi sebe i druge
Dijete razvija komunikacijske vještine i empatiju.	<ul style="list-style-type: none"> – definira uspješnu komunikaciju – opisuje svoje potrebe i emocije – prepoznaje i objašnjava potrebe i emocije drugih osoba (empatija) – prepoznaje situacije u kojima se može razviti sukob – prepoznaje važnost pravila u komunikaciji s 	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje pravila uspješne komunikacije – prepoznaje i objašnjava svoje i tuđe potrebe i osjećaje – prepoznaje razliku između želje i potrebe – primjereno reagira u situacijama u kojima se može razviti sukob – primjenjuje dobru 	<ul style="list-style-type: none"> – objašnjava pravila kvalitetne komunikacije – uvažava svoje i tuđe osjećaje i potrebe – prihvaća pomoć u rješavanju sukoba – poštuje dogovorena pravila u odgojnoj skupini

	<p>vršnjacima i odraslima</p> <ul style="list-style-type: none"> – preispituje i analizira svoje ponašanja – prepoznaje posljedice svojeg ponašanja – prepoznaje i objašnjava prednosti različitosti 	<p>komunikaciju i suradnju s drugima</p> <ul style="list-style-type: none"> – objašnjava što misli i osjeća o nekome problemu, ideji ili situaciji na prihvatljiv način – razlikuje svoje mišljenje od mišljenja drugih – predlaže pravila ponašanja u dogovoru s drugima u različitim situacijama – prepoznaje nasilno ponašanje i primjenjuje nenasilno rješavanje sukoba 	
<p>Dijete opisuje jednostavne strategije učenja i rješavanja problema u svim aspektima učenja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje jednostavne tehnike zapamćivanja – opisuje načine rješavanja jednostavnih svakodnevnih problema – ponavlja upute odrasle osobe tijekom zadatka ili aktivnosti – opisuje teškoće ili prepreke u učenju – analizira svoj uspjeh u učenju – uspoređuje uloženi trud i uspjeh u učenju – procjenjuje svoj uspjeh u učenju na temelju svojih očekivanja 	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje jednostavne tehnike zapamćivanja – primjenjuje različite načine rješavanja problema – sluša, gleda, prati i izvršava zadatke u aktivnostima u kojima sudjeluje – na poticaj prilagođava pristup učenju – objašnjava zašto je učenje važno – prati svoje učenje bilježenjem na različite načine (primjerice, umne mape, crteži, plakati) 	<ul style="list-style-type: none"> – pokazuje interes za zapamćivanjem novih informacija – prihvaća pomoć u rješavanju jednostavnih problema iz svakodnevice – pokazuje pozitivan stav o vlastitome učenju – prihvaća teškoće u učenju kao dio procesa učenja – pokazuje pozitivne emocije povezane s učenjem
<p>Ključni sadržaji:</p>			

- pravila komunikacije u svakodnevnim situacijama
- emocije
- želje i potrebe
- nenasilno rješavanje sukoba
- rješavanje svakodnevnih problemskih situacija.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Koristiti se radionicama, igranjem uloga, ekspresivnim tehnikama, raspravom, igrom kao načinom izražavanja i učenja.

Koristiti se prikladnim tekstovima i slikovnicama, predstavama, animiranim filmovima.

Koristiti se glazbom i likovnim izričajem za poticanjem kreativnosti, za opuštanje i izražavanje emocija.

Odgovornost kao model ponašanja i podrška djeci.

Individualna podrška odgojitelja djetetu.

Stručni suradnici procjenjuju emocionalnu zrelost, savjetuju djecu, roditelje ili skrbnike i odgojitelje.

Korištenje pristupom učenja otkrivanjem (istraživačko učenje, projektni rad, simulacije, igranje uloga, igre s pravilima (digitalne igre). Koristiti se mogućnostima informacijsko-komunikacijske tehnologije za razvoj vještina i strategija učenja.

Poticanje suradničkoga učenja i učenja u paru (uzajamno poučavanje, timski rad).

Razumijevanje naučenoga djeteta može pokazati:

- prepričavanjem (oblikovanjem sadržaja svojim riječima)
- izradom jednostavnijih vizualnih prikaza kojima prikazuje odnose i veze među zadanim pojmovima
- rješavanjem jednostavnijih konkretnih problema na različite načine.

Osmišljavanje alternativnih završetaka priče i/ili odgovora na pitanja (primjerice, Što bi se sve moglo dogoditi kada više ne bi padala kiša?).

Uključivanje različitih igara koje potiču stvaranje asocijacija i uporabu mašte.

Opažanje i istraživanje svijeta oko sebe svim osjetilima.

Provođenje jednostavnih istraživanja koja omogućuju istraživanje svijeta oko sebe.

Osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenja kako učiti usko su povezane s razvojem svih drugih kompetencija te ih je važno integrirati u svakodnevne aktivnosti.

Kompetencija građanstva

Kompetencija građanstva u predškoli osposobljava i osnažuje djecu za aktivno i učinkovito obavljanje građanske uloge. To podrazumijeva odgovorne članove zajednice predškolske odgojno-obrazovne skupine, predškolske ustanove, lokalne, nacionalne, europske i globalne zajednice. Građanski odgoj i obrazovanje omogućuje djeci lakše snalaženje u pluralističkom društvu u kojemu žive, pouzdanje u vlastite snage i pronalaženje vlastitih odgovora i rješenja za aktualne društvene probleme i izazove. Stjecanjem građanske kompetencije, koja uključuje građansko znanje, vještine i stavove, djeca se osposobljavaju za uspješno sudjelovanje u životu demokratske zajednice.

Kompetencija građanstva razvija se poticanjem djeteta na odgovorno ponašanje, održivi razvoj, pozitivan i uvažavajuć odnos prema drugima, međuljudsku i međukulturnu suradnju, uzajamno pomaganje i prihvaćanje različitosti; samopoštovanje i poštovanje drugih te osposobljavanje za učinkovito sudjelovanje u razvoju demokratskih odnosa u dječjem vrtiću, zajednici i društvu na načelima pravednosti i mirotvorstva. Ova kompetencija razvija se u takvoj odgojno-obrazovnoj organizaciji koja se oslanja na stvaranje poticajnoga socijalnog okruženja, poticanje djece na iznošenje i argumentiranje svojih

stajališta te uključivanje djece u odgovorno donošenje odluka koje se odnose na njihovo življenje u dječjem vrtiću.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete u svakodnevnome životu primjenjuje pravila ponašanja u skladu s dječjim pravima.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje dječja prava – opisuje nenasilno ponašanje – opisuje pravila ponašanja u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini i zajednici u neposrednome okružju – opisuje pravila ponašanja u opasnim i kriznim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje kršenje dječjih prava – primjenjuje socijalnu osjetljivost, empatiju i uzajamno poštovanje – primjenjuje nenasilnu komunikaciju – uključuje se u donošenje grupnih pravila ponašanja – predlaže pravila ponašanja u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini – primjenjuje pravila asertivnoga ponašanja – primjenjuje pravila ponašanja u opasnim i kriznim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> – prihvaća važnost primjene dječjih prava – prihvaća da djeca i odrasli imaju svoja prava koja se trebaju međusobno poštovati – primjenjuje principe nenasilnoga ponašanja – prihvaća vrijednosti koje su posljedica pridržavanja pravila u neposrednoj zajednici – prihvaća igru, druženje i učenje s drugom djecom bez obzira na različitosti
Dijete se uključuje u zajedničke aktivnosti u odgojno-obrazovnoj skupini.	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje dobit zajedničkih aktivnosti – prepoznaje osnovne oblike demokratskoga odlučivanja 	<ul style="list-style-type: none"> – uključuje se u zajedničke aktivnosti izvršavajući svoj dio zadatka – provodi osnovne principe demokratskoga odlučivanja 	<ul style="list-style-type: none"> – podupire uspjeh zajedničkih aktivnosti – prihvaća vlastiti uspjeh i neuspjeh na društveno prihvatljiv način – prepoznaje vrijednost druženja, zajedništva i prijateljstva – prihvaća usklađivanje vlastitih potreba i želja s potrebama i željama drugih

<p>Dijete prepoznaje svoje mjesto u zajednici i povezanost s ljudima i prirodom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – imenuje članove svoje uže i šire obitelji te prijatelje (poimence i po ulogama) – opisuje aktivnosti povezane sa zaštitom okoliša – razlikuje dobar i loš odnos prema prirodi – prepoznaje važnost vlastitoga zdravlja i zdravih stilova života – opisuje posljedice ljudskoga djelovanja na okoliš – objašnjava kako njegovo ponašanje utječe na druge i okolinu 	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje komunikacijske vještine i suradničko ponašanje – demonstrira brigu o osobnome zdravlju te zdravlju i sigurnosti drugih u svojem okružju – objašnjava kako čuva svoje zdravlje i sigurnost 	<ul style="list-style-type: none"> – prihvaća različitost među ljudima – pomaže drugima u skladu sa svojim razvojnim mogućnostima – poštuje prirodu s ciljem očuvanja prirodnih dobara – pokazuje brigu o svojem zdravlju i sigurnosti
<p>Dijete primjenjuje osnovna prometna pravila.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje pojmove vezane uz promet – prepoznaje osnovna prometna pravila – objašnjava pravila ponašanja u prometu – imenuje opasnosti u prometu 	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje prometna pravila u konkretnim situacijama – primjenjuje pravila ponašanja važna za sigurnost u prometu na putu od kuće do dječjega vrtića / škole 	<ul style="list-style-type: none"> – prihvaća važnost sigurnoga ponašanja u prometu
<p>Ključni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upoznavanje dječjih i ljudskih prava – odnos prava i odgovornosti – što činiti ako dječja prava nisu poštovana – upoznavanje sadržaja vezanih uz demokratsko odlučivanje 			

- nenasilno ponašanje i komunikacija
- pripadnost različitim zajednicama (obitelj, odgojno-obrazovna skupina, grad/mjesto, domovina)
- upoznavanje osnovnih prometnih pravila.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Dominantna aktivnost djeteta je igra, stoga je građansku kompetenciju preporučljivo razvijati pomoću igrovnih aktivnosti te planirajući i provodeći projekte vezane uz dječja prava, zdrav život, pravilnu prehranu, održivi razvoj, ekologiju i slično. Građansku kompetenciju važno je razvijati u smjeru odgojno-obrazovnih očekivanja u okviru kojih se dominantno obrađuju ljudska prava, demokracija i ljudska zajednica.

Ljudska prava

Poticati dijete na aktivno usvajanje znanja, stjecanje vještina i razvijanje stavova pri upoznavanju i prakticiranju dječjih prava. Pritom se može koristiti simboličkim igrama, igrom uloga, igrama s pravilima, razgovorom, raspravama, kvizovima, posjetima, interpretacijom umjetničkih djela te raznovrsnim dječjim izražavanjem (likovno, govorno-scensko, glazbeno, izražavanje cjelokupnom motorikom). Poticati dijete i na uočavanje kršenja dječjih prava te traženje zaštite, pri čemu od koristi mogu biti različiti preventivni i zaštitni programi. Važno je razvijati ponašanja koja vode samozaštiti i strategije ponašanja u opasnim i kriznim situacijama (potres, požar, vježbe evakuacije...). Također, moguće je obilježavanje važnih datuma poput Dječjeg tjedana, Međunarodnog dana ljudskih prava, Sveopćeg dana djeteta i drugo.

Demokracija

Poticati dijete na uključivanje u procese stvaranja pravila u odgojno-obrazovnoj skupini (predlaganje ideja, rješenja, glasovanje) te na pridržavanje tih pravila koristeći se razgovorom, raspravom, igrom uloga, predstavom, slikovnicama i drugo. Za vrijeme posjeta, izleta i drugih socijalnih situacija poticati dijete na poštovanje društvenih pravila (pozdravljanje, zahvaljivanje, ispričavanje). Poticati razvoj osobnoga, kulturnog i nacionalnog identiteta, svijest o pripadanju različitim zajednicama (obitelj, odgojno-obrazovna skupina, grad/mjesto, domovina) te poštovanje različitosti koristeći se simboličkim igrama, igrama uloga, razgovorom, raspravama, kvizovima, posjetima, interpretacijom umjetničkih djela te raznovrsnim dječjim izražavanjem (likovno, govorno-scensko, glazbeno, izražavanje cjelokupnom motorikom).

Društvena zajednica

Poticati dijete na humanitarno djelovanje i proaktivan stav organizirajući humanitarne aktivnosti na razini odgojno-obrazovne skupine, ustanove, lokalne zajednice. Preporučljivo je surađivati s organizacijama koje promiču dječja i ljudska prava te dobrobit zajednice kao što su Crveni križ, UNICEF ili Društvo „Naša djeca“. Poticati dijete na poštovanje raznolikosti u prirodi i među ljudima te na sigurno ponašanje u prometu.

U kompetenciji građanstva preporuka je sadržaje i aktivnosti povezati sa svim drugim kompetencijama a posebice s ciljevima održivoga razvoja: svijet bez siromaštva, svijet bez gladi, dostojanstveni rad i ekonomski rast, održiva potrošnja i proizvodnja, zdravlje i blagostanje, smanjenje nejednakosti, pristupačna energija iz čistih izvora, odgovor na klimatske promjene.

Poduzetnička kompetencija

Poduzetničku kompetenciju definiramo kao sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djela i vrijednosti za druge. Ona uključuje stvaralaštvo, inovativnost, inicijativu, timski rad, nenasilno rješavanje sukoba, planiranje projekta radi ostvarivanja cilja te znanja i vještine potrebne za razvoj samopouzdanja i samopoštovanja. Ova se kompetencija odnosi i na svijest o važnosti etičnoga ponašanja i etičkih vrijednosti.

Kvalitetno okružje predškolske ustanove preduvjet je za ostvarenje neophodnih ciljeva poduzetničke kompetencije i to poticanjem samoiniciranih i samoorganiziranih aktivnosti djece. To će osigurati odgojitelji koji će pružiti primjerenu potporu djetetu da svoje ideje i zamisli propituje i isprobava u ulozi aktivnoga sukonstruktora kurikula.

Svrha je učenje poduzetništva, primjereno djeci predškolske dobi, razvijati sposobnost djeteta da vlastite ideje iznosi i ostvaruje u različitim aktivnostima i projektima. Tako razvija poduzetnički način promišljanja i djelovanja u svakidašnjemu životu, stječe radne navike i razvija osobine poduzetne osobe (odgovornost, samostalnost, marljivost, inicijativa, kreativnost, inovativnost, sposobnost donošenja odluka, sposobnost iskorištavanja prilika, samopouzdanje, odlučnost u djelovanju, spremnost na razuman rizik i upravljanje rizikom, mobilnost, fleksibilnost i drugo).

Ostvarivanje kompetencije poduzetništva ide u smjeru triju domena: promišljaj poduzetnički stvaranjem okružja i uvjeta za razvoj osobina, djeluj poduzetnički kreiranjem projektnih prijedloga te razvija ekonomsku i financijsku pismenost upoznavanjem sa svijetom rada i odgovornim upravljanjem novcem.

Dijete se takvim znanjem koristi za prepoznavanje i aktiviranje osobnih potencijala na kreativan, konstruktivan, odgovoran i inovativan način te za prilagodbu svakodnevnim promjenjivim okolnostima.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete sudjeluje u planiraju jednostavnih aktivnosti.	– objašnjava osnovne korake pri planiranju jednostavne aktivnosti – predlaže rješenje problema iz okoline	– izvodi jednostavnu aktivnosti – koristi se dostupnim materijalima za provođenje jednostavne aktivnosti	– kritički vrednuje rješenje problema – prihvaća vlastiti uspjeh i neuspjeh na društveno prihvatljiv način
Dijete prepoznaje važnost ljudskoga rada.	– opisuje ulogu i važnost ljudskoga rada za život pojedinca i zajednice – razlikuje zanimanja i njihovu ulogu u životu pojedinca i zajednice – prepoznaje proizvode i usluge – prepoznaje da su proizvodi izrađeni od različitih materijala	– izrađuje jednostavan uradak osnovnim priborom, alatima i tehnologijom – koristi se priborom i materijalima na održivi način	– razvija pozitivan stav o čuvanju dostupnih materijalnih resursa – prihvaća važnost recikliranja materijala – vrednuje svoj i tuđi rad

Dijete opisuje ulogu novca.	– imenuje valutu kojom se koristimo u Republici Hrvatskoj – objašnjava kako je novac povezan s radom	– primjenjuje osnovne računске operacije s novčanim jedinicama – učinkovito upravlja vlastitim vještinama i zajedničkim novcem	– prepoznaje vrijednost novca u smislu odgovornoga raspolaganja njime – prihvaća potrebu razumne potrošnje
-----------------------------	---	---	---

Ključni sadržaji:

- upoznavanje sa svijetom rada u smislu poznavanja različitih zanimanja, njihovih glavnih značajki i zahtjeva, uvjeta i perspektiva zaposlenja
- uloga i važnost različitih zanimanja u svakodnevnome životu
- uloga novca (definicija, razlikovanje želja od potreba, razumna potrošnja)
- planiranje i provedba projekta različitoga tematskog sadržaja (primjerice, zanimanja u mojoj obitelji, godišnja doba, biljke i životinje u bližemu okružju, planiranje izleta i posjeta različitim institucijama)
- racionalno raspolaganje materijalima za rad i izvorima energije (voda, struja).

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Primarna aktivnost djeteta je igra, stoga je preporučljivo koristiti se igrom kao osnovom za razvoj poduzetničke kompetencije. Poduzetnička se kompetencija razvija u trima odgojno-obrazovnim očekivanjima vezanim uz poduzetničko promišljanje, djelovanje te financijsku i ekonomsku pismenost.

Stvaranje okružja za razvoj samopouzdanja, samopoštovanja i proaktivnosti djeteta. Poticati dijete na iskazivanje, planiranje, ostvarivanje različitih projekata. Poticati dijete na predlaganje ideja te se prema svim idejama odnositi s poštovanjem i jednakovrijedno, poticati procjenu djeteta o tome koje su ideje ostvarive, a koje ne te donositi zajedničke zaključke. Preporuka je da djeca i odgojitelji zajednički planiraju izlete i različite posjete (knjižnica, muzej i drugo), uređuju okoliš, obilježavaju različite važne dane u odgojno-obrazovnoj skupini (primjerice, Dan kruha i zahvalnosti za plodove zemlje).

Poduzetničko djelovanje moguće je realizirati iniciranjem projekata te pokazivanjem i uvažavanjem djetetova interesa za dubljim i širim proučavanjem teme. Omogućiti djetetu da radom na projektu i sudjelovanjem u simboličkoj igri upozna svijet rada (liječnik, trgovina). Omogućiti gostovanja osoba različitih zanimanja i različite posjete (knjižnica, muzej, policija, vatrogasci). Koristiti se primjerima iz dječjega okružja te sudjelovanjem članova djetetove obitelji u neposrednome odgojno-obrazovnom radu (primjerice, roditelji predstavljaju svoja zanimanja i omogućuju posjete odgojno-obrazovne skupine svojemu radnom mjestu). Preporučljivo je poticanje racionalnoga korištenja svim resursima u svakodnevnoj uporabi, omogućiti djeci rad u timu s mogućnošću izmjene uloga pri radu na projektu (vođe projekta) te poticati preuzimanje inicijative u svakodnevnim situacijama. Preporučljivo je primijeniti dinamičko mijenjanje uvjeta pod kojima se aktivnost odvija (primjerice, promjena pravila igre i pritom pratiti način prilagodbe djeteta na nova pravila igre) te razvijati fokusiranost i upornost u aktivnostima ponavljanja specifičnih zadataka.

Područje ekonomske i financijske pismenosti moguće je razvijati razgovarajući i raspravljajući o razlikovanju osobnih potreba i želja djece od potreba obitelji (Bez čega (ne) bismo mogli?, Kako se to nabavlja?, Što je to novac i kako do

njega dolazimo? i slično). U razgovoru s djecom donositi zajedničke zaključke o važnosti rada i potrebama koje zadovoljavamo radom, raznolikosti zanimanja pri čemu dijete prepoznaje zanimanja svojih roditelja i sebi bliskih osoba. Također, s djecom možemo obilježiti Svjetski dan štednje i/ili posjetiti banku. Preporučljivo je također planiranje proračuna i korištenje novcem za realizaciju projektnih ideja, uporaba novčanica u stvarnim situacijama, zajednička priprema posjeta, proslava, nabavka materijala za odgojno-obrazovnu skupinu te suradnja s lokalnom zajednicom u provedbi projekata za opće dobro svih uključenih (ekonomska dimenzija održivosti).

Koristiti se različitim izvorima informacija: usmenom komunikacijom, tiskanim i elektroničkim medijima te ostalim dostupnim izvorima.

Preporuča se integrirati umjetničke sadržaje (primjerice, likovni radovi na temu zanimanja, slikovnice, predstave, pjesme i stihovi).

Poticati aktivno stjecanje znanja pri rješavanju problema (postavljanje pitanja, sudjelovanje u različitim vrstama aktivnosti i situacijama).

Poticati korištenje grafičkim reprezentacijama za bilježenje, organiziranje i komuniciranje vlastitih ideja s drugima (primjerice, bilježenje redoslijeda u odgojno-obrazovnoj skupini, obilježavanje centara aktivnosti i drugo).

Poticati dijete da svoje ideje, doživljaje i iskustva iznosi u različitim aktivnostima i oblicima izražavanja.

Preporuka za provedbu aktivnosti: djecu grupirati u manje skupine.

U kompetenciji poduzetništva preporuka je sadržaje i aktivnosti povezati s ciljevima održivog razvoja: svijet bez siromaštva, svijet bez gladi, dostojanstven rad i ekonomski rast, održiva potrošnja i proizvodnja. Sve ostale kompetencije prožimaju se s kompetencijom poduzetništva što doprinosi cjelovitome razvoju djeteta.

Kulturna svijest i izražavanje

U predškolskoj dobi ova se kompetencija očituje u djetetovoj radoznalosti prema svijetu, znatiželji, otvorenosti za nove mogućnosti i prihvaćanju kulturološki različitih doživljaja i iskustava.

Ona uključuje djetetovu sliku o sebi kao pojedincu i članu zajednice i poznavanje informacija vezanih za osobni identitet te identitet zajednice u kojoj dijete živi (građevine, prirodne ljepote, simboli, tradicionalna prehrana). Važan je element ove kompetencije samopredstavljanje te poznavanje vlastitih talenata i područja interesa.

Nacionalna osviještenost u odnosu je s razumijevanjem vlastite zemlje kao članice Europske unije. Uključuje i poznavanje prirodnih i kulturnih osobitosti drugoga naroda ili zemlje, života ljudi, jezika i običaja te odgoj za uvažavanje i iskazivanje poštovanja prema drugim kulturama i nacionalnom identitetu drugih ljudi.

Sastavni je dio i poznavanje biološke i kulturološke različitosti među djecom i odraslima, uvažavanje i otvorenost prema njima te povezivanje obilježja života i rada ljudi s obilježjima kraja u kojemu žive.

Kreativni izraz upotrebljava se za izražavanje i razmjenu osjećaja, ideja ili stavova. Među djecom je prisutna i razmjena doživljaja, stavova i ideja vezanih za sadržaje iz kulture s vršnjacima, roditeljima/skrbnicima, odgojiteljima i drugom djecom i odraslima.

Kod djeteta se razvija i potiče interes za književno, likovno, glazbeno, filmsko, scensko i plesno izražavanje i stvaranje. Dijete se potiče da iskaže svoje misli, ideje, osjećaje putem različitih oblika kreativnoga izražavanja.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete opisuje	– nabraja	– povezuje	– izražava povezanost

<p>kulturnu i prirodnu baštinu regije u kojoj živi.</p>	<p>materijalnu kulturnu baštinu regije u kojoj živi (spomenici kulture) – nabraja nematerijalnu kulturnu baštinu regije u kojoj živi (Dan kruha i zahvalnosti za plodove zemlje, narodne pjesme i slični izričaji) – opisuje kulturnu baštinu zajednice u kojoj živi – prepoznaje tradicijska jela i tradicijsku odjeću regije u kojoj živi – nabraja prirodne osobitosti regije u kojoj živi – imenuje simbole nacionalnoga identiteta</p>	<p>materijalnu kulturnu baštinu zajednice u kojoj živi s likovnim, glazbenim plesnim i scenskim izričajem – povezuje nematerijalnu baštinu zajednice u kojoj živi s likovnim, glazbenim plesnim i scenskim izričajem – oponaša običaje i pravila ponašanja povezana sa slavljinama, prigodnim svečanostima i kulturnim događajima zajednice u kojoj živi u svakodnevnoj igri</p>	<p>sa zajednicom u kojoj živi – slijedi običaje zajednice u kojoj živi – uključuje se u prigodne svečanosti i kulturna događanja</p>
<p>Dijete opisuje kulturnu i prirodnu baštinu, život ljudi, jezik i običaje drugih regija u Republici Hrvatskoj ili drugih naroda i zemalja.</p>	<p>– nabraja prirodne i kulturne osobitosti pojedinih regija Republike Hrvatske – imenuje tradicijska jela i odjeću različitih naroda i kultura – uspoređuje život, jezik, običaje i kulturnu baštinu različitih regija ili drugih naroda i država</p>	<p>– prepoznaje materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu različitih regija u Republici Hrvatskoj te drugih naroda ili država – povezuje materijalnu baštinu različitih regija, naroda ili država u likovni izričaj – povezuje nematerijalnu baštinu različitih regija, naroda ili država i likovni, glazbeni, scenski</p>	<p>– izražava poštovanje prema drugim kulturama i nacionalnome identitetu drugih ljudi – prihvaća različitost pokazujući interes za običaje, prigodne svečanosti i kulturna događanja različitih regija, naroda ili država – prihvaća čuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine različitih regija, naroda ili države</p>

		i plesni izričaj	
Dijete prepoznaje različite oblike umjetničkoga izražavanja povezujući ih s osjećajima, idejama i stavovima pojedinca ili zajednice.	<ul style="list-style-type: none"> – imenuje različite oblike umjetničkoga izražavanja – imenuje vlastite talente i interese – objašnjava ideje u stvaralačkoj igri – imenuje značajna umjetnička djela i umjetnike – nabraja institucije iz neposrednoga okružja u kojima su izložena umjetnička djela 	<ul style="list-style-type: none"> – povezuje umjetnički izričaj i medij u kojemu je nastao – povezuje uradak i likovnu tehniku – objašnjava kulturne doživljaje i iskustva – izražava osjećaje, ideje, stavove – upotrebljavajući različite medije 	<ul style="list-style-type: none"> – izgrađuje stav povezujući umjetnički izričaj, osjećaje i ideje – iskazuje osjećaje, ideje i stavove pomoću različitih oblika umjetničkoga izražavanja

Ključni sadržaji:

- materijalna i nematerijalna kulturna i prirodna baština zavičaja u kojemu dijete živi
- kulturna baština, život ljudi, jezik i običaji drugih regija u Republici Hrvatskoj
- kulturna baština, život ljudi, jezik i običaji drugih naroda
- tradicijska jela različitih naroda i kultura
- tradicijska odjeća različitih naroda i kultura
- običaji zajednice u kojoj dijete živi, slavlja i kulturna događanja
- književno, likovno, glazbeno, scensko, filmsko i plesno izražavanje.

Preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

U radu s djecom koristiti se razvojno primjerenim umjetničkim djelima i omogućiti doživljaj umjetničkoga djela i kulturne izvedbe.

Poticati dijete da se svakodnevno koristi različitim oblicima izražavanja (književni, likovni, glazbeni, filmski, scenski i plesni).

Pri radu se koristiti ekspresivnim tehnikama.

Djetetu su stalno dostupni razvojno primjereni materijali i sredstva za kreativno izražavanje i stvaranje. Redovito čita, sluša, priča i prepričava priče, završava na neobičan način poznate priče i smišlja nove. Koristi se osnovnim likovnim tehnikama i materijalima na uobičajen i inovativan način. Ohrabruje se promatranje i autentičan likovni izričaj. Sluša glazbu, pjeva dječje pjesmice uz instrumentalnu pratnju, potiče se korištenje različitim instrumentima, istraživanje zvuka, ohrabruje se sviranje po sluhu i uz vizualni predložak te svi oblici spontanoga glazbenog stvaralaštva. Istražuje se i koristi pokretom, plesom i tjeologlazbom . Pripremaju se dramatizacije. Ohrabruje se dramsko stvaralaštvo. Nastoje se omogućiti integrirani kulturni i umjetnički doživljaji i iskustva. Uporaba digitalnih sadržaja (snimke, virtualni obilasci muzeja). Uključuje se u kulturna događanja u mjestu u kojemu živi. Pripremaju se likovni, glazbeni, plesni i scenski programi (izložbe, koncerti, predstave) za zajednicu u kojoj živi. Dijete i ustanova su pritom aktivni sudionici.

Svakodnevni život u dječjemu vrtiću podržava prigodna obiteljska, vjerska,

domoljubna, spontana slavlja, obilježavanje izmjene godišnjih doba te veća kulturna događanja.

Ova kompetencija povezana je posebice s osobnom i socijalnom, odnosno kompetencijom učenja kako učiti, kompetencijom višejezičnosti, digitalnom kompetencijom i kompetencijom građanstva.

Motorička kompetencija

Djetinjstvo je razdoblje u kojemu tjelesni razvoj čini zadovoljstvo djeteta pri kretanju i stjecanju različitih psiho-motoričkih vještina čime se potiče razvoj motoričkih kompetencija. Osnovna zadaća tjelesnoga vježbanja temelji se na mogućnostima poticanja tjelesnoga rasta, razvoja psiho-motoričkoga sustava i opće funkcionalne sposobnosti organizma.

Različitim tjelesnim aktivnostima u djeteta se razvija pokretljivost i spretnost pri kretanju te koordinacija i preciznost pokreta. Manipulacijom predmetima potiče se razvoj fine motorike šake te tako uvježbavaju motorička znanja, sposobnosti i vještine. Stoga u kontekstu motoričkih vještina govorimo o vještinama grube i fine motorike te složenim motoričkima vještinama, a one su rezultat suradnje između mozga, živčanoga sustava i tjelesnih mišića. Kako u našem mozgu ne postoje strogo odvojeni centri za kretanje i učenje, već su kretanje i učenje u stalnoj međugri tako se kretanjem aktiviraju neuronske veze što za posljedicu ima lakše učenje. Vježbe i igre bi svojim sadržajima trebale poticati razvoj motoričkih sposobnosti te usmjeriti na poticanje brzine, snage, koordinacije, fleksibilnosti, preciznosti i izdržljivosti.

U najranijim danima života naglašava se kineziološka aktivnost koja može utjecati na tjelesni razvoj, kao i na stvaranje navika zdravoga načina života. Naglasak treba biti na stjecanju iskustva u prirodnome okružju, gdje djeca postižu najvišu razinu tjelesne aktivnosti, koje je ispunjeno potencijalima za stjecanje znanja u prirodi za uravnotežen neurokognitivni i psihofizički razvoj. Time se svakome djetetu osigurava osnovna motorička pismenost, optimalan rast i razvoj te pridonosi kvaliteti njegova života.

Odgojno-obrazovna očekivanja	Znanja	Vještine	Stavovi
Dijete se koristi različitim osjetilnim informacijama.	– pravilno primjenjuje osjetilne informacije u svakodnevnim životnim aktivnostima – primjenjuje osjetilne informacije za prepoznavanje prostornih odnosa (gore – dolje, lijevo – desno, ispred – iza, ispod – iznad, na – u – oko i sl.) – primjenjuje osjetilne informacije za prepoznavanje veličine, oblika i mase predmeta	– ovladava ravnotežnim položajem svojega tijela u različitim situacijama – ovladava lokomotornim i manipulativnim vještinama pri uporabi predmeta iz neposrednoga okružja	– pokazuje interes za primjenu osjetilnih informacija razvijajući samopouzdanje, upornost, odlučnost, strpljenje i osjećaj kontrole nad svojim tijelom

	iz neposrednoga okružja		
Dijete izvodi različite vrste kretanja i tjelesnih aktivnosti.	<ul style="list-style-type: none"> – koristi se prirodnim oblicima kretanja – izvoditi različite vrste sportskih aktivnosti – primjenjuje pravilan položaj tijela pri sjedenju 	<ul style="list-style-type: none"> – izvodi jednostavne motoričke pokrete – koristi se automatiziranim i naučenim pokretima motoričkih sposobnosti (snaga, brzina, fleksibilnost, koordinacija, preciznost, ravnoteža, agilnost) – opisuje važnost redovite tjelesne aktivnosti za rast i razvoj 	<ul style="list-style-type: none"> – svjestan je važnosti redovite tjelesne aktivnosti za rast, razvoj i zdravlje – uključuje se u tjelesne aktivnosti – iskazuje interes i želju za usvajanjem novih motoričkih vještina i izazova – razvija afinitet prema sportskim aktivnostima – izabire umjereno i ograničeno provođenje vremena pri uporabi raznih vrsta digitalnih tehnologija
Dijete razvija motoričke vještine.	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje vještine krupne/grube i fine motorike – primjenjuje koordinaciju oko – ruka 	<ul style="list-style-type: none"> – koristi se različitim materijalima, sredstvima i pomagalicama u aktivnostima crtanja, slikanja i pisanja – primjenjuje grafomotoričke vještine za pravilno držanje olovke, gradiranje potrebe pritiska olovke na papir, rezanje škalicama, slikanje kistom, precrtavanje predloška i sl. 	<ul style="list-style-type: none"> – pokazuje interes za razvijanje motoričkih znanja
<p>Ključni sadržaji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – manipuliranje predmetima i pomagalicama te prirodninama – provedba elementarnih igara primjerenih dobi s obzirom na razinu naučenosti raznovrsnih prirodnih načina gibanja – kombiniranje naučenih motoričkih znanja i njihova primjena u novim situacijama 			

– primjena elementarnih igara s više igrača u kojima pojedinac pridonosi uspjehu cijele skupine

– provedba projekata na temu zdravlja i kretanja.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja

Poticati razvoj koordinacije zajedničkim igrama i dramatizacijom čime dijete poboljšava kontrolu kretanja u prostoru i razvija sliku svojega tjelesnog JA.

Ponuditi raznovrsna iskustva tjelesnoga vježbanja kojima će djeca povezati tjelesne aktivnosti s dobrobiti za svoje zdravlje.

Posebnu pažnju posvetiti razvoju perceptivne motorike.

Poticati sudjelovanje u različitim timskim igrama (u paru, grupi, timu).

Poticati redovito i kontinuirano sudjelovanje u tjelesnim aktivnostima i vježbama koje promiču lokomotorne sposobnosti (hodanje, trčanje, penjanje, skakanje, gađanje, provlačenje, kotrljanje, povlačenje i sl.).

Redovito organiziranje različitih vrsta tjelesnih aktivnosti u unutarnjemu i vanjskom prostoru (penjanje na drvo, preskakivanje prepreka, spuštanje niz tobogan, skupljanje lišća, prelaženje preko, između, ispod, kroz, mijenjanje smjera kretanja, zalijevanje...).

Poticati vježbe za poboljšanje manipulativnih vještina: guranje i povlačenje te korištenje različitom opremom i pomagalicama.

Poticati sudjelovanje u različitim oblicima motoričkih kretanja (poligon, štafetna igra, tjelesne igre s pravilima, natjecanja) i s raznovrsnim sredstvima i pomagalicama (lopta, obruč, palica, traka, marama, uža), potičući samoorganizirajuće igre.

Poticati razvoj fine motorike pokreta primjenom različitih igara, posebice igre koje razvijaju spretnost i točnost rada ruku te okulomotornu koordinaciju.

Motoričke kompetencije usko su povezane s razvojem svih drugih kompetencija te ih je važno integrirati u svakodnevnim aktivnostima.

D. Plan i način izvođenja

Nacionalni kurikulum predškole dio je obveznoga odgojno-obrazovnog sustava u Hrvatskoj. Provođa se u dječjem vrtiću s djecom koja su polaznici dječjega vrtića tako da se integrira u redoviti kurikulum dječjega vrtića, kao i s djecom koja nisu polaznici dječjega vrtića. Program predškole moguće je organizirati i u drugačijim uvjetima, sukladno zakonskim odrednicama, uz osiguran primjeren odgojno-obrazovni standard.

Upis djece u program predškole

Upise djece u program predškole provodi dječji vrtić u trenutku kada se provode redovni upisi za pohađanje dječjega vrtića, a u dogovoru s osnivačem. Nadležno upravno tijelo županije, odnosno gradski ured Grada Zagreba i upravno tijelo jedinice lokalne samouprave nadležno za predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci predškolske dobi, dužni su obavijestiti roditelje djece koja nisu uključena u redovite programe predškolskoga odgoja u dječjem vrtiću o vremenu i mjestu upisa djece u program predškole.

Roditelji, odnosno skrbnici, dužni su u propisanome roku upisati dijete u program predškole, brinuti se o tome da ono redovito pohađa program i obavlja druge obveze vezane za program.

Dijete koje je ostvarilo pravo odgode upisa u prvi razred na temelju ostvarenoga prava obvezno je pohađati program predškole najdulje još jednu pedagošku godinu, odnosno može ostati uključeno u redoviti program predškolskoga odgoja i obrazovanja u dječjem vrtiću.

Obveznik predškole koji ne pohađa dječji vrtić upisuje program predškole u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi najbližima mjestu stanovanja koji provode program predškole.

U slučaju da na određenome području nema dječjega vrtića, odnosno osnovne škole koja provodi program predškole, jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave, dužna je osigurati provođenje

programa predškole za djecu iz članka 20. stavka 3. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, tako da osigura prijevoz djece do najbližega dječjeg vrtića ili osnovne škole koja provodi program predškole, ako se ne radi o udaljenosti većoj od 20 kilometara u odnosu na mjesto stanovanja djeteta. Ako su najbliži dječji vrtić ili osnovna škola koja provodi program predškole iz članka 20. stavka 4. Zakona udaljeni više od 20 kilometara od mjesta stanovanja djeteta, jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave, dužna je osnovati dječji vrtić / njegovu podružnicu ili organizirati program predškole pri osnovnoj školi na području unutar 20 kilometara od mjesta stanovanja djeteta.

Dječji vrtić, odnosno osnovna škola koja izvodi program predškole, dužni su djetetu izdati potvrdu o završenom programu predškole radi upisa u osnovnu školu.

Organizacija provedbe

Trajanje programa predškole je 700 sati tijekom pedagoške godine. U vrijeme posebne organizacije rada (božićni i uskrсни blagdani) program predškole se ne provodi.

Program predškole provodi se u skladu s kalendarom rada za tekuću pedagošku godinu i dio je godišnjega plana i programa odgojno-obrazovnog rada dječjeg vrtića.

Sadržaji i aktivnosti kurikula predškole za djecu koja su uključena u redovite 10-satne programe u dječjim vrtićima provode se tijekom dana u sklopu redovitoga 10-satnog programa.

Za djecu koja nisu upisana u dječji vrtić, organizatori programa predškole mogu autonomno prilagoditi vrijeme njegove provedbe, sukladno svojim mogućnostima i godišnjemu planu i programu rada odgojno-obrazovne ustanove u kojoj se program predškole provodi.

Kurikul predškole mora se ravnomjerno i kontinuirano tjedno provoditi temeljem godišnjega plana i programa pojedinoga dječjeg vrtića neovisno o predviđenim satima i dnevnim terminima, a pri organizaciji rada daje se prednost prijednevnoj provedbi programa.

Okruženje u kojemu se provodi program predškole (prostor, oprema, skupina vršnjaka, odrasle osobe, događaji, aktivnosti) predstavlja niz čimbenika koji potiču i usmjeravaju djetetov tjelesni, socijalno-emocionalni, komunikacijski i spoznajni razvoj te utječu na oblikovanje njegove osobnosti, vrijednosti, navika, vještina i stavova.

Prostor za provedbu programa predškole treba biti prilagođen psihofizičkim osobinama djeteta u godini dana prije polaska u osnovnu školu i slijediti higijensko-zdravstvene i odgojno-obrazovne standarde.

U odgojno-obrazovnu skupinu u kojoj se provodi program predškole, upisuju se djeca iste dobi, odnosno djeca koja su u godini prije polaska u školu, a iznimno u dječjim vrtićima s manjim brojem djece ili dječjim vrtićima s odgojno-obrazovnim skupinama s različitim posebnim ili alternativnim programima može se izvoditi i u mješovitoj odgojno-obrazovnoj skupini.

Za djecu koja pohađaju neki od posebnih ili alternativnih programa, program predškole se isto tako provodi integrirano u navedenom programu.

Opravdanost izostanka iz programa predškole zbog zdravstvenih razloga u trajanju duljem od tri radna dana uzastopno dokazuje se liječničkom potvrdom.

Za djecu s posebnim potrebama, nakon provedene opservacije, program se provodi prilagođeno djetetovim razvojnim mogućnostima te se za njih izrađuje individualizirani odgojno-obrazovni kurikul predškole. Djeca pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo pohađanja programa predškole na jeziku i pismu nacionalne manjine kojoj pripadaju. Inojezičnoj se djeci izrađuje individualizirani odgojno-obrazovni kurikul predškole zbog potrebe pojačanoga učenja hrvatskoga jezika.

Sukladno Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe djeci koja pohađaju program predškole osigurava se odgovarajući broj obroka ovisno o broju sati trajanja programa.

Voditelj programa predškole

Kurikul predškole provodi odgojitelj, a u iznimnim slučajevima drugi stručnjak osposobljen za razumijevanje posebnosti ranoga i predškolskog odgoja i ostvarivanje odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolske dobi.

Značajan je čimbenik uspješnoga i kontinuiranog provođenja programa i stalnost voditelja programa predškole. Poslove odgojitelja koji izvodi isključivo program predškole pri osnovnim školama za djecu koja ne pohađaju dječji vrtić može izvoditi i osoba koja je završila učiteljski studij sukladno Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju.

Suradnja s društvenom sredinom

U sklopu trajanja programa predškole potrebno je predvidjeti najmanje 10 % od ukupnoga broja sati za provedbu drugih aktivnosti izvan ustanove (posjeti, izleti, kulturne priredbe, zdravstveni i sportski programi i sl.) koje je poželjno organizirati ovisno o mogućnostima i potrebama nositelja i sudionika programa.

U slučaju dulje bolesti djeteta program predškole može pohađati u bolnici ili u obiteljskome okružju.

Suradnja s roditeljima/skrbnicima

Tijekom provedbe programa predškole dječji vrtić / osnovna škola i druga ustanova obvezna je surađivati s roditeljima/skrbnicima djece, ustanovama i pojedincima koji mogu pridonijeti kvaliteti programa predškole.

Program predškole kod kuće osigurava se tako da, ako je djeteta bolesno, roditelj/skrbnik dobiva smjernice i sadržaje koje je potrebno provesti u obiteljskome okružju. Materijale za roditelje/skrbnike priprema dječji vrtić ili osnovna škola koju inače djeteta pohađa.

Pedagoška dokumentacija

Za program predškole vodi se propisana pedagoška dokumentacija prema pravilniku kojim se propisuju obrasci pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci rane i predškolske dobi u dječjim vrtićima a razvojna se postignuća djeteta dokumentiraju u skladu s Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Pristupi i načini rada u predškoli

Pristupi i načini rada u predškoli cjeloviti su zbog međusobno povezanih aktivnosti, integracije područja učenja i cjelovitosti iskustva učenja. Zagovara se projektni način rada u kojemu do izražaja dolaze iskazani interesi i sposobnosti djece. Interaktivan je odnos svih sudionika u oblikovanju, planiranju i provedbi procesa, poglavito djece i odgojitelja. Zamijećeni interes i mogućnosti djece polazište su dijaloga, rasprave, istraživanja, argumentiranja i dogovora. Djeca se potiču na aktivno sudjelovanje, promišljanje i planiranje novih iskustava učenja. Omogućuju se raznovrsni doživljaji koji potiču različite oblike izražavanja čime se pridonosi usvajanju i razumijevanju koncepata istraživanja i učenja te se potiče uporaba simbola za izradu pisanih bilježaka u djeci svrhovitu okružju. Djelovanje odgojitelja i stručnih djelatnika temelji se na profesionalnome razumijevanju razvoja djece i razvojnim poticajima prelaska u zonu sljedećega razvoja što podrazumijeva fleksibilnost kurikula i njegovu usklađenost s jedinstvenim potrebama i stilovima učenja različite djece. Kompetencije djece razvijaju se integrirano te je potrebno osigurati okružje u kojemu će se stvarati prilike za njihov razvoj u svim odgojno-obrazovnim područjima. Suradničko učenje u programu predškole omogućuje djeci rješavanje zajedničkih zadataka, proučavanje i istraživanje zajedničke teme ili nadogradnju uzajamne spoznaje radi stvaranja i razvijanja novih ideja, novih kombinacija ili jedinstvene inovacije. Potiču se dječja igra, istraživanje i inicijativa u aktivnostima skupine. Djecu se potiče na samoizražavanje te uvježbavanje i stjecanje različitih vještina, znanja te izgradnju stavova i pristupa radu sukladno individualnom tempu razvoja. Igra je temeljna aktivnost djece u programu predškole te kao takva ima velik utjecaj na jezično-govorni razvoj, stjecanje novih vještina, obradu različitih osjećaja i oblikovanje kulturnoga identiteta. U programu predškole djeci je potrebno omogućiti samoorganizirajuću igru te se igrom u svim njezinim oblicima i raznolikosti koristiti u poučavanju. Djeteta je aktivni sudionik koji surađuje i preuzima odgovornost u svakodnevnim aktivnostima svoje zajednice. Odgojitelji i stručni djelatnici moraju osigurati izražavanje stavova, mišljenja i ideja svoj djeci te u razmatranje uzeti ideje i prijedloge sve djece. Djeca tako stječu iskustvo u

donošenju odluka o svojoj odgojnoj skupini te ih zajedno evaluiraju. Potiče se otvorena interakcija između djece, između djece i odraslih kao i između odraslih u predškolskoj ustanovi. Prisutno je međusobno poštovanje, empatija i podržavajući stav prema drugima te prema materijalnoj okolini.

Dokumentiranjem odgojno-obrazovnoga procesa i postignuća djece prati se osobni razvoj pojedinoga djeteta, sposobnosti, interesi i potrebe u sklopu specifičnosti odgojne skupine radi osiguravanja odgovarajuće podrške daljnjem razvoju djeteta i kurikula predškole. Praćenje razvoja kompetencija djece u realizaciji kurikula predškole jest:

- procesno: podrazumijeva kontinuirano dokumentiranje procesa učenja i razvoja kompetencija svakoga djeteta

- razvojno: ugrađeno u razvoj kurikula, služi razvoju, a ne procjenjivanju djece

- integrirano: pojavni oblici različitih kompetencija prate se integrirano, a ne izdvojeno iz cjeline ostalih

- afirmativno: usmjereno na postignuća djece, a ne na ono što ne mogu.

Osnovni oblici praćenja postignuća i razvoja kompetencija djece u realizaciji kurikula predškole sukladni su dokumentiranju u planiranju, oblikovanju, provedbi, praćenju i vrednovanju kurikula dječjega vrtića. Za svako dijete oblikuje se razvojna mapa kao instrument koji daje kvalitativan uvid u dječji razvojni status i postignuća. Oblikuje se kao interaktivan uradak djece, stručnoga osoblja i obitelji, koji svjedoči o razvoju djeteta i pomaže odgojitelju usmjeriti se na potrebe djeteta. Podrazumijeva kontinuirano praćenje razvoja i postignuća djece te prikupljanje relevantnih podataka o djetetu u godini pred polazak u školu. Obuhvaća različite oblike dokumentiranja: etnografske i anegdotske bilješke stručnog osoblja i roditelja koje omogućuju razumijevanje dječje igre, učenja i razvoja kompetencija, opservacije ponašanja i postignuća djece, transkripte razgovora, fotografije i audiovizualne zapise dječjih aktivnosti i postignuća, različite dječje uratke i zapise njihova izražavanja (primjerice, zapise dječjih verbalnih i pisanih izražaja, konstrukcije kao izraz istraživačkoga i kreativnog stvaralaštva, umjetničke uratke / likovni izričaj, audiovizualne zapise izražavanja pokretom i glazbom) te samovrednovanja djece.

Uvažavanje različitosti, stvaranje prilika za ravnopravnost sve djece i stvaranje inkluzivnoga okružja preduvjeti su optimalnoga odgoja i učenja djece. Prilagođavanjem odgojno-obrazovnih metoda i sredstava rada pojedinačnim potrebama i sposobnostima djece osigurava se odgojno-obrazovni uspjeh svakoga pojedinca.

Kvalitetno odgojno-obrazovno djelovanje ustanove za rani i predškolski odgoj podrazumijeva redovitu i trajnu suradnju s roditeljima i skrbnicima u smislu jasno podijeljene odgovornosti glede ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu.

Uloga odgojitelja, učitelja i stručnih suradnika u programu predškole

Kvalitetan suživot djece i odraslih gradi se ravnomjernom distribucijom moći. Osvješćivanje stručnoga identiteta i izgradnja pozitivne kulture ustanove vidljiva je na stvaranju poticajnoga mjesta za postignuća djece, razvoju stručnih suradnika, odgojitelja, administrativnoga i pomoćnog osoblja i osnaživanju roditelja. Prepoznaje se po uspješnome vođenju i kontinuiranom unaprjeđenju odgojno-obrazovne prakse. Preduvjet za prethodne komponente, u vidu uloga odgojitelja i stručnih suradnika, interaktivno je promišljanje, suradnički odnosi i poštovanje etičkoga kodeksa.

Odgojitelj/učitelj stručni je djelatnik koji u programu predškole provodi odgojno-obrazovni rad s djecom i pravodobno promišlja odgojno-obrazovni proces. Kvalitetno zadovoljava i odgovara na interese, mogućnosti i potrebe djece. Odgojitelj/učitelj djetetu je voditelj, suigrač, promatrač, opskrbljivač i pomagač u aktivnostima i razvoju individualnih potencijala. Zadovoljava raznolike i specifične potrebe djece. Primjerenim strategijama podržava grupnu koheziju vršnjaka i procjenjuje razvoj djetetovih sposobnosti. Stimulira rasprave s djecom i među djecom. Samoinicirane aktivnosti djece odgojitelj potiče, podržava ih i povremeno se u njih uključuje. U potpunosti prihvaća dijete onakvo kakvo ono jest i stvara situacije za izražavanje djece na različite načine, podržavajući njihovu radoznalost i otvarajući im put stvaralaštva.

Odgovitelj/učitelj daje podršku inkluziji djece s posebnim potrebama tako da u suradnji sa stručnim suradnicima i roditeljima djeteta izrađuje individualizirani odgojno-obrazovni program, odnosno individualizirani kurikulum.

Odgovitelj/učitelj može provoditi program predškole za djecu pripadnike nacionalnih manjina na jeziku i pismu nacionalnih manjina i dvojezičnom programu pri čemu primjenjuje koncepte interkulturalnosti.

Odgovitelj/učitelj unaprjeđuje odgojno-obrazovni rad kontinuiranim stručnim usavršavanjima, samorefleksijama i zajedničkim refleksijama odgojitelja i stručnih suradnika. Osiguranim sredstvima za rad, opskrbljen kreativnim poticajima u primjerenome okružju planira, programira, dokumentira i vrednuje odgojno-obrazovni rad. Dio oblikovanja profesionalnoga učenja i razvoja odgojitelja/učitelja odražava se spremnošću na osobni angažman i spremnošću za rad na sebi. Ekspertnost odgojitelja/učitelja cjeloživotnim učenjem reflektira se u pokretanju istraživačkih projekata i praćenju znanstvene i stručne literature s ciljem unaprjeđivanja odgojiteljske profesije.

Odgovitelj/učitelj surađuje s odgojno-obrazovnim čimbenicima i popratnim osobljem kao i s roditeljima/skrbnicima. Realizacija odgojno-obrazovnih aktivnosti u programu predškole dopunjava i nadograđuje obiteljski odgoj. Partnerski odnos s roditeljima/skrbnicima gradi se povezivanjem obiteljskoga i izvanobiteljskog djetetova iskustva kao i međusobnim usklađivanjem odgojnih postupaka. Roditeljima/skrbnicima treba biti omogućeno provođenje vremena u programu predškole i sudjelovanje u neposrednome odgojno-obrazovnom procesu.

Stručni suradnici jesu pedagog i psiholog te stručnjaci edukacijsko-rehabilitacijskog profila (edukacijski rehabilitator, socijalni pedagog i logoped).

Pedagog je stručni suradnik koji obavlja poslove vezane uz planiranje, programiranje, vrednovanje, praćenje, provođenje i unaprjeđenje odgojno-obrazovnoga rada u programu predškole. Promišlja i kreira, u suradnji s odgojiteljima, odgojno-obrazovne uvjete dokumentirajući rad s djecom. Preuzima timsku odgovornost u provedbi odgojno-obrazovnoga rada. Također prati aktualne potrebe djece i dnevnoga ritma (prijem, obroci, dnevni odmor i drugo) te procjenjuje i prilagođava primjerenost djetetova okružja njegovim razvojnim mogućnostima, potiče promjene u djetetovu okružju u skladu s njegovim potrebama, iznalazi nove načine provedbe odgojno-obrazovnoga procesa, razmatra razvojnu i odgojnu problematiku i predlaže adekvatna rješenja i pristupe te promišlja i kreira odgojno-obrazovne uvjete u suradnji s odgojiteljima. Predlaže odgojno-obrazovne aktivnosti na temelju procjene razvojnoga statusa djece od strane stručnih suradnika. Prati i sudjeluje u timskom opserviranju djeteta s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama kao i u izradi i realizaciji mogućih individualiziranih odgojno-obrazovnih programa. Daje podršku odgojiteljima i pomaže im u ostvarivanju suvremenih metoda i oblika rada koji će pridonijeti učinkovitu razvoju djece. Potiče kulturu i ozračje suradnje i povjerenja. Partner je odgojiteljima za uvođenje inovacija i obogaćivanje odgojno-obrazovnoga prostora. Predlaže, sudjeluje i pomaže odgojiteljima u ostvarivanju programa stručnoga usavršavanja. U suradnji s odgojiteljima oblikuje kurikulum predškole. Surađuje s odgojno-obrazovnim čimbenicima, organizira izvanvrtičke aktivnosti i događanja u suradnji s popratnim osobljem i roditeljima. Potiče suradnju i uključenost obitelji u realizaciji programa predškole. Pruža roditeljima stručnu pomoć vezanu za odgoj i obrazovanje djece. Organizira i realizira individualne konzultacije s roditeljima i roditeljske sastanke. Javno predstavlja odgojno-obrazovni rad predškole.

Psiholog prati psihofizički razvoj i napredovanje djeteta, prati ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja i skrbi se o psihičkome zdravlju djece. Opažanjem i praćenjem ponašanja djeteta u odgojnoj skupini te primjenom psiho-dijagnostičkih tehnika i postupaka, u suradnji sa ostatkom stručnoga tima, procjenjuje psihomotorni, kognitivni i socio-emocionalni razvoj djeteta. Svojim djelovanjem pridonosi razvoju timskoga rada i sudjeluje u stvaranju temeljnih uvjeta za ostvarivanje dječjih prava, provodeći radionice razne tematike (aktivnosti za poticanje pozitivnoga emocionalnog razvoja djeteta te kvalitetnoga odnosa s vršnjacima i odraslim osobama, prevencije emocionalnih teškoća i poremećaja u ponašanju, prevencije zlostavljanja i zanemarivanja djece). Također provodi i intervencije u kriznim situacijama te pomaže djeci u prevladavanju stresnih situacija poput tugovanja, bolesti, razvoda roditelja i slično. Individualnim i grupnim savjetodavnim radom, u suradnji sa stručnim timom, provodi savjetodavni rad i pruža podršku roditeljima u razvoju roditeljskih kompetencija. Posebno je važna uloga

psihologa u prepoznavanju djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (djece s teškoćama i potencijalno darovite djece) i promišljanju razvojnih zadaća za njihovo napredovanje prema sposobnostima. Psiholog i s djecom s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (djecom s teškoćama i potencijalno darovitom djecom) i njihovim roditeljima radi na emocionalno-psihološkome osnaživanju roditeljskih kompetencija. Nadalje, surađuje i sudjeluje u programima stalnoga usavršavanja odgojitelja, surađuje s roditeljima i lokalnom zajednicom te sudjeluje u unaprjeđivanju rada u programu predškole. Prema potrebi se povezuje sa zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi, koristi se supervizijskom pomoći i sudjeluje u istraživanjima te javno prezentira rezultate.

Stručnjaci edukacijsko-rehabilitacijskog profila (edukacijski rehabilitatori, logopedi, socijalni pedagozi) rade na prepoznavanju, ublažavanju i otklanjanju teškoća djeteta. Utvrđuju i prate specifične potrebe djece s teškoćama i o njima informiraju odgojitelje, ostale suradnike i roditelje. U suradnji s odgojiteljima, stručnim timom i roditeljima utvrđuju najprimjerenije metode rada za svako pojedino dijete te ih primjenjuju u svojem radu. Suraduju sa zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi te drugim čimbenicima u prevenciji razvojnih poremećaja u djece. U suradnji s roditeljima izrađuju individualni odgojno-obrazovni plan rada s djecom s posebnim potrebama i informiraju roditelje o istome. Predlažu i evaluiraju prilagodbe aktivnosti i poticaja za dijete te su podrška odgojiteljima u kreiranju istih. Individualnim radom s djetetom opažaju potrebe i definiraju zadaće za napredovanje djeteta prema njegovim sposobnostima i mogućnostima. Kreiraju sustav podrške inkluziji u ustanovi unaprjeđujući tako i cjelokupan proces uključivanja djece s teškoćama u zajednicu. Pružaju podršku roditeljima pri polasku djeteta u školu.

Uspjeh provedbe programa predškole postiže se partnerskim odnosom odgojno-obrazovnih djelatnika na dnevnoj razini uz međusobno poticanje produktivnosti i zadovoljstva s redovitim dijeljenjem pozitivnih povratnih informacija. Organizacija socijalne interakcije stručnih suradnika i odgojitelja održiva je isključivo ravnopravnim pristupom, otvorenom, iskrenom, povjerljivom i vještom komunikacijom kao i uzajamnim uvažavanjem, razumijevanjem i podržavanjem.

Kvaliteta kurikula predškole

Kvalitetu kurikula predškole određuju dva osnovna kriterija: pedagoška promišljenost odgojno-obrazovnih aktivnosti (planiranje i vrednovanje) te osiguravanje svrhovitosti i smislenosti aktivnosti (internacionalnost i optimalna učinkovitost odgojno-obrazovnih ciljeva). Kvalitetu podsustava čini ukupnost utjecaja (okružje, ozračje, vođenje, odnosi, komunikacija, uvjerenja, vrijednosti, ponašanja itd.) nužnih i korisnih za razvoj, odgoj i učenje djece.

Ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, iznimno i druga ustanova koja provodi kurikulum predškole prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, treba stvoriti odgovarajuće organizacijske uvjete koji se temelje na suvremenome shvaćanju djeteta, tj. shvaćanju djeteta kao cjelovitoga bića, kao istraživača i aktivnoga stvaratelja znanja, kao socijalnoga subjekta sa specifičnim potrebama, pravima i kulturom, kao aktivnoga građanina zajednice te kao kreativnoga bića sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima. Osim toga na kvalitetu kurikula predškole utječu organizacijski i kontekstualni uvjeti ustanove u kojoj se provodi, a to uključuje kvalitetu socijalnoga i prostorno-materijalnog okružja, usmjerenost na razvoj te suradnju s okružjem. Važan element kvalitete kurikula pedagoška je osposobljenost odgojitelja te profesionalni razvoj svih stručnih djelatnika. U konstrukciji, provedbi i vrednovanju kurikula predškole uz odgojitelje, djecu i njihove roditelje, sudjeluju stručni suradnici (pedagog, psiholog, edukacijski rehabilitator, logoped i socijalni pedagog) i zdravstveni voditelj, po potrebi i drugi stručnjaci (izvan ustanove) specifičnih profila, a njihov izbor odgovara odgojno-obrazovnim i intervencijskim potrebama djece u ustanovi. Kurikul predškole dinamičan je, ovisan o nizu čimbenika (veličina, uvjeti, lokacija, vizija, ljudski potencijali, osnivač, ustroj itd.) i specifičan za svaku ustanovu pa je iznimno značajna unutarnja procjena kvalitete ustanove u skladu s važećim parametrima (kriterijima /indikatorima /standardima) koji su referentna točka u odnosu na koju se unutarnja procjena čini. Osim zajednički dogovorenih standarda, svaka ustanova može izraditi i vlastite (dodatne) standarde koji na najprimjereniji način zadovoljavaju njezine specifične potrebe (i odgovaraju njezinu kurikulumu), što podupire autonomiju svake ustanove. Značajno je za svaku ustanovu ranoga i predškolskog odgoja i

obrazovanja da se planirano i kontinuirano povezuje s osnovnom školom kako bi tranzicija protekla u ozračju dobrobiti djece, roditelja i stručnjaka. Kurikul predškole treba uzeti u obzir specifičan kontekst odrastanja djeteta, tj. kulturu i tradiciju okružja u kojemu žive dijete i njegova obitelj kao i ustanovu u kojoj se provodi kurikul predškole. Osim unutarnje (samo)procjene, dječji vrtići podliježu i vanjskome vrednovanju čiji su kriteriji unaprijed poznati (dogovoreni) i međusobno usklađeni. Čimbenici su vrednovanja kurikulu izvan dječjega vrtića: reflektivni prijatelji iz drugih dječjih vrtića i akademske zajednice, čimbenici mreže profesionalne zajednice učenja, nadležne institucije (odjeli za obrazovanje lokalne zajednice, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja). Unutarnja i vanjska procjena kvalitete ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja obuhvaća:

– cjelinu (ukupnost funkcioniranja ustanove: pravna uređenost, primjena pedagoškoga standarda, ukupna kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa itd.)

– pojedine segmente: praćenje napretka djece, poštovanje prava djece, roditelja i ostalih čimbenika, inkluzija djece s posebnim potrebama, usavršavanje stručnjaka u ustanovi itd.

Važan element unutarnje procjene kvalitete ustanove jest osposobljenost svih čimbenika odgojno-obrazovnog procesa (odraslih i djece) za stalnu i kvalitetnu samoprocjenu. Trajno unaprjeđivanje vlastitih osobnih i profesionalnih kompetencija jest obveza odraslih i postulat u radu s djecom, a njime se želi pružiti primjeren model djeci kako bi se osposobila za samounaprjeđivanje (samoregulacija vlastitoga ponašanja) svojih postignuća i izgradnju odnosa s vršnjacima i ostalima u ustanovi i izvan nje. Čimbenici vrednovanja kurikula predškole u dječjem vrtiću jesu odgojitelji i drugi stručni djelatnici u dječjem vrtiću, djeca te roditelji.

Za kvalitetno ostvarivanje kurikula predškole značajni su suradnja i partnerstvo s roditeljima putem kontinuiranoga informiranja, uključivanja u izravni odgojno-obrazovni proces, uključivanja u postupke tranzicije te različitih oblika potpore roditeljstvu.

Visoka razina kvalitete odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj, a posebice u podsustavu ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (s obzirom na najosjetljiviju i najranjiviju dob djece u ustanovama), je imperativ. Jedno od temeljnih obilježja kvalitete njezino je stalno unaprjeđivanje, stoga je obveza svih dionika odgojno-obrazovnog procesa (odraslih i djece) stalno promišljati, raspravljati i evaluirati kvalitetu odgojno-obrazovne prakse i djelovati u smjeru njezina stalnoga unaprjeđivanja.

E. Praćenje i vrednovanje

Povezanost vrednovanja s odgojno-obrazovnim i očekivanjima, učenjem i poučavanjem

Vrednovanje procesa učenja i odgojno-obrazovnih očekivanja označava postupke prikupljanja i analiziranja informacija te donošenja profesionalnih procjena o djetetovu učenju i rezultatima učenja. Odgojiteljima vrednovanje predstavlja složen proces koji se zasniva na poznavanju i razumijevanju:

– kurikulum definiranih odgojno-obrazovnih očekivanja

– mogućnosti, dosega i ograničenja pojedinih pristupa, oblika i metoda vrednovanja

– procesa učenja, konteksta učenja i osobitosti djeteta.

Budući da se na temelju rezultata vrednovanja donose važne odluke za dijete, vrednovanje zahtijeva puni profesionalni integritet odgojitelja i korištenje objektivnim informacijama o učenju i djetetovim postignućima. Uz kurikulne dokumente i procese odgoja i obrazovanja, učenja i poučavanja, vrednovanje i izvješćivanje o djetetovim postignućima i napredovanju predstavlja važnu ključnu sastavnicu kurikulnoga sustava. Sve sastavnice toga sustava međusobno su povezane i djeluju jedna na drugu. Vrednovanje je usko povezano s odgojno-obrazovnim očekivanjima jer se vrednuje ono što odgojno-obrazovno očekivanje opisuje da bi dijete trebalo ostvariti. Odgojitelj na temelju odgojno-obrazovnih očekivanja kreira aktivnosti koje moraju biti osmišljene tako da omogućuju ostvarivanje i vrednovanje ostvarenosti planiranih odgojno-obrazovnih očekivanja.

Načela vrednovanja

Vrednovanje kao sastavni dio kurikulnoga sustava temelji se na načelima definiranim u Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje koja vrijede za sve razine i vrste odgoja i obrazovanja:

Vrednovanje usmjereno učenju i razvoju

Osnovna svrha svih oblika vrednovanja jest unaprjeđivanje učenja i razvoja djeteta. Vrednovanje rezultira jasnim, točnim, pravodobnim i afirmativnim povratnim informacijama koje djeci pomažu u daljnjemu učenju i motiviraju ih za rad, a odgojno-obrazovnim djelatnicima omogućuju daljnje planiranje odgojno-obrazovnih procesa.

Vrednovanje se temelji na cjelovitom pristupu praćenja i poticanja individualnoga razvoja svakoga djeteta te se usmjerava na prepoznavanje uspjeha i poticanje pozitivnih obrazaca motivacije i učenja.

Inzistira se na djetetu kao aktivnom sudioniku odgojno-obrazovnoga procesa te na razvoju metakognicije, samoregulacije, postavljanja ciljeva učenja, planiranja i upravljanja učenjem i samovrednovanja učenja.

Vrednovanje usmjereno sveobuhvatnosti odgojno-obrazovnih očekivanja

Vrednovanje ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja usmjereno je ne samo prema procjenjivanju usvojenosti znanja, već i prema razvijenosti vještina i stavova.

Vrednovanjem ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja potiče se dubinsko i trajno učenje te posebice primjena znanja i vještina u novim situacijama. Pozornost se posvećuje vrednovanju usvojenosti temeljnih znanja, kao i vrednovanju konceptualnoga razumijevanja te viših kognitivnih procesa.

Pred djecu se u vrednovanju postavljaju zahtjevi koji su izazovni, ali realistični, u kojima oni mogu pokazati svoje sposobnosti, usvojena znanja i vještine u okružjima koja su autentična i djeci svrhovita.

Vrednovanja su primjereno raspoređena tijekom odgojno-obrazovnoga procesa, relativno česta i raznolika po svojoj prirodi kako bi omogućila djeci da u različitim prilikama pokažu napredak u učenju i razvoju. Različitim pristupima i zahtjevima prema djeci te integracijom različitih vrsta i izvora podataka o učenju prikupljaju se kvalitetni, valjani i pouzdani dokazi o cijelome rasponu njihovih postignuća.

Transparentnost i pravednost vrednovanja

Jasnom i pravodobnom izmjenom informacija između djece, odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja/skrbnika o sadržajima, postupcima, kriterijima i rezultatima vrednovanja usuglašavaju se očekivanja i postiže dijeljeno razumijevanje zahtjeva koji se postavljaju pred djecu.

Jasno određena pravila i kriteriji vrednovanja pomažu u razumijevanju elemenata učenja koji će biti vrednovani i shvaćanju toga što čini uspješnu izvedbu te u usmjeravanju učenja na ono što je važno znati i moći učiniti.

Postupci vrednovanja koriste svoj djeci kao poticaj za ostvarivanje vlastitih potencijala i ispunjavanje osobnih obrazovnih aspiracija.

Karakteristike kvalitetnoga vrednovanja postignuća i napretka djece

Svako vrednovanje djetetovih postignuća i napredovanja, neovisno o korištenom pristupu i metodama, mora zadovoljavati određene kriterije kako bi bilo kvalitetno osmišljeno i provedeno. Iako se kvaliteta određenoga vrednovanja može ocijeniti jedino s obzirom na specifičnu svrhu za koju se to vrednovanje upotrebljava, ključne karakteristike kvalitetnoga vrednovanja uključuju sljedeće:

Valjanost

Vrednovanje treba prikladno zahvatiti očekivana znanja i vještine, odnosno ispitivati i procjenjivati upravo ono što se željelo ispitivati i procjenjivati. Vrednuju se znanja i vještine koje predstavljaju dobre pokazatelje kompetencija definiranih odgojno-obrazovnim očekivanjima i koje su djeca mogla steći i razviti tijekom odgojno-obrazovnoga procesa, a ne one koje su posljedica njihovih izvanškolskih iskustava i života u različitim socijalnim i obiteljskim okružjima. Pojedine mjere znanja i vještina trebaju biti povezane s drugim mjerama uspješnosti. Jedan od preduvjeta valjanosti jest pouzdanost vrednovanja.

Pouzdanost

Vrednovanje treba dati precizne i konzistentne informacije o djetetovim postignućima u ponovljenim mjerenjima ili u različitim situacijama vrednovanja. Pouzdanost se povećava brojem situacija vrednovanja ili zadataka te ujednačavanjem uvjeta i postupaka vrednovanja. Slaganjem informacija u različitim vrednovanjima povećava se sigurnost u njihovu pouzdanost.

Pravednost

Vrednovanje se osmišljava i provodi tako da se na najmanju moguću razinu svede djelovanje čimbenika koji nisu povezani s onime što se vrednuje (primjerice, jezični, kulturni, rodni). Nepristranost vrednovanja podrazumijeva sudjelovanje sve djece u procesima vrednovanja na ravnopravnim osnovama.

Objektivnost

Procjene djetetovih rezultata trebaju biti jednake neovisno o tome tko ih daje. Objektivnost se osigurava, primjerice, razradom jednoznačnih ljestvica za vrednovanje.

Osjetljivost

Vrednovanje treba omogućiti zahvaćanje cijeloga raspona razina postignuća, odnosno razlučivanje rezultata djece s obzirom na njihove različite razine postignuća.

Praktičnost i ekonomičnost

Vrednovanje treba biti učinkovito, odnosno treba se koristiti primjerenim pristupima i metodama koje osiguravaju valjane informacije o učeničkim procesima i očekivanjima učenja, uz racionalnu uporabu materijalnih, vremenskih, organizacijskih i drugih resursa.

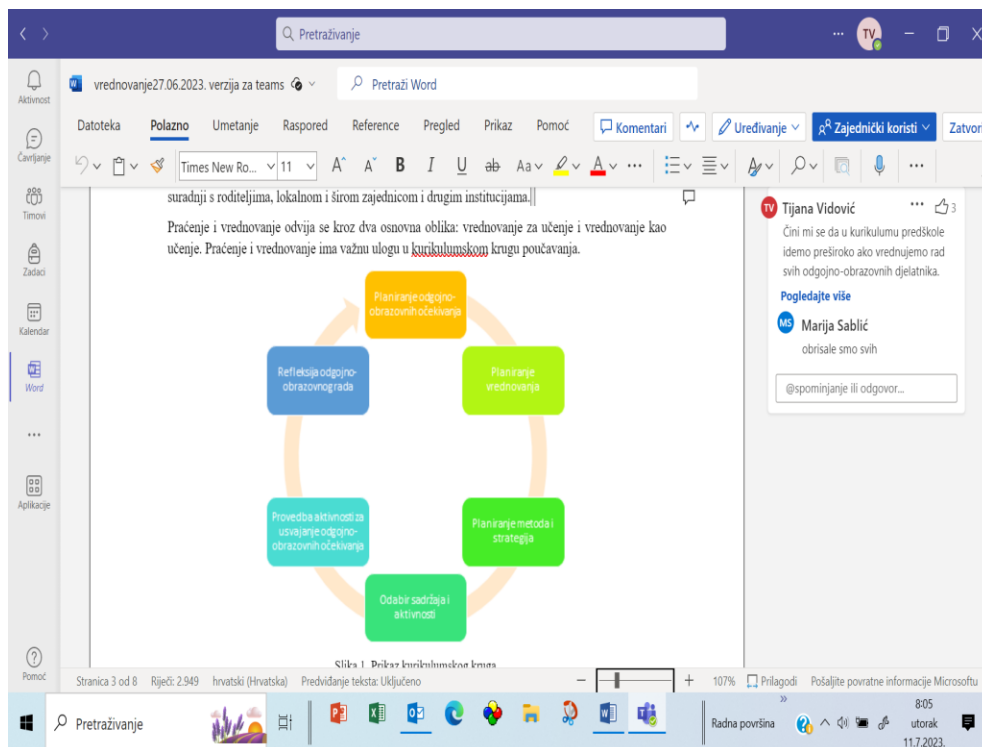
Pozitivan utjecaj vrednovanja

Vrednovanjem se ne utvrđuje samo razina postignuća, odnosno usvojenost odgojno-obrazovnih očekivanja, već se nastoji postići pozitivan učinak na buduće učenje i poučavanje, kao i na motivaciju djece za učenje. Priprema za vrednovanje i sudjelovanje u procesu vrednovanja treba omogućiti djeci unaprijeđivanje njihova procesa učenja, a rezultati trebaju osigurati vrijedne informacije i odgojiteljima. Budući da vrednovanje ima značajan povratni utjecaj na procese učenja i poučavanja, treba umanjiti mogućnost njegova nepovoljnog djelovanja.

Oblici praćenja i vrednovanja

Praćenje i vrednovanje važan je proces u kojemu prikupljamo podatke o napredovanju djeteta, ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja, o radu odgojno-obrazovnih djelatnika dječjega vrtića, o suradnji s roditeljima, lokalnom i širom zajednicom i drugim institucijama.

Praćenje i vrednovanje odvija se putem dvaju osnovnih oblika: vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje (formativno vrednovanje). Praćenje i vrednovanje ima važnu ulogu u kurikulnome krugu poučavanja.

Slika 1. Prikaz kurikulnoga kruga

Kurikulni krug poučavanja način je na koji se planira i provodi odgojno-obrazovni rad te se tako osigurava kvaliteta u usvajanju odgojno-obrazovnih očekivanja. Prvi korak u takvome planiranju i provođenju odgojno-obrazovnog rada jest planiranje odgojno-obrazovnih očekivanja koja će biti okosnica planiranoga odgojno-obrazovnog rada. Drugi korak jest planiranje vrednovanja. Odgojitelj tako aktualizira odgojno-obrazovno očekivanje i stvara preduvjete za kvalitetan odabir metoda i strategija odgojno-obrazovnog rada, kao i artikulaciju aktivnosti u kojima dijete ostvaruje odgojno-obrazovna očekivanja. Refleksija koja je navedena na kraju kurikulnoga kruga poučavanja ponovno je oblik vrednovanja koji služi kao polazišna točka za daljnju provedbu odgojno-obrazovnog rada.

Vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje oblici su vrednovanja kojima prikupljamo podatke o djetetovu znanju, razvijenim vještinama i stavovima unutar kompetencija prema odgojno-obrazovnim očekivanjima. Tako prikupljeni podatci temelj su svakoga budućeg rada, a osiguravaju nam konzistentno učenje i poučavanje kao i svaki drugi vid odgojno-obrazovnog rada. Odgojitelj na taj način može procijeniti razinu ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja djeteta na trima razinama: odgojno-obrazovno očekivanje ostvareno je u potpunosti, odgojno-obrazovno očekivanje ostvareno je djelomično i odgojno-obrazovno očekivanje nije ostvareno. U tu svrhu odgojitelji i/ili stručni suradnici rade liste praćenja razvoja djeteta u kojima se vrednuje je li dijete ostvarilo ono što razvojno može u svim razvojnim područjima.

Vrednovanje za učenje služi unaprjeđivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja, a provodi se tijekom učenja i poučavanja čiji je neodvojivi dio prema kurikulumu krugu poučavanja. Ovaj oblik vrednovanja pripada formativnom vrednovanju kojemu je krajnji cilj formiranje djetetovih znanja te razvijanje vještina i stavova. Odgojitelj osmišljava i provodi vrednovanje za učenje nakon niza aktivnosti nastojeći provjeriti razinu ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja. Vrednovanje za učenje rezultira povratnom informacijom djetetu, roditelju te samome odgojitelju o razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja, o napretku djeteta i uspješnosti strategija i metoda odgojno-obrazovnog rada. Neke su od metoda i tehnika vrednovanja za učenje: ciljana pitanja tijekom aktivnosti radi provjere razumijevanja, opažanje aktivnosti djeteta, izlazne kartice (primjerice, nadopunjavanje slike, završavanje niza) i rubrike za vrednovanje. Vrednovanje za učenje za cilj ima unaprijediti učenje i poučavanje pravodobnim i kvalitetnim povratnim informacijama.

Koristi vrednovanja za učenje

Pri primjeni vrednovanja za učenje treba znati koja je svrha takva vrednovanja za sve sudionike odgojno-obrazovnoga procesa.

Odgoviteljima vrednovanje za učenje pomaže:

- u prikupljanju informacija o početnim znanjima i iskustvima djece, eventualnim pogrešnim idejama ili pogrešno usvojenim znanjima te nedostacima koje djeca imaju tijekom procesa učenja, o razinama znanja, vještina i stavova, stilovima učenja djece, njihovim uvjerenjima, motivaciji za učenje, njihovim interesima i dr.
- u postavljanju ciljeva i planiranju poučavanja u skladu s potrebama djece u određenom trenutku, primjerice, nakon što ustanove da je stvarno predznanje djeteta ispod ili iznad očekivane razine ili, ako ustanove da djeca pri radu imaju neke tipične pogreške ili miskoncepcije, odgojitelji mogu promijeniti planirane metode i strategije učenja i poučavanja
- u dobivanju uvida u učinkovitost vlastita rada
- u učinkovitijem planiranju i kontinuiranom unaprjeđenju procesa poučavanja
- u dobivanju povjerenja djeteta i roditelja jer je sam proces vrednovanja transparentniji.

Vrednovanje za učenje djeci pomaže:

- postati svjesni koliko učinkovito uče te uvide kako trebaju učiti
- unaprjeđivati kompetenciju učenje kako učiti postavljanjem svojih ciljeva učenja i razvijanjem vještina upravljanja svojim učenjem
- imati bolja postignuća jer primaju česte povratne informacije o tome koliko napreduju i koliko učinkovito uče
- razvijati motivaciju za učenje, samopouzdanje i pozitivnu sliku o sebi
- imati visoka očekivanja od sebe i općenito su zainteresiraniji za uspjeh jer znaju kako do njega doći.

Vrednovanje za učenje roditeljima/skrbnicima pomaže:

- u dobivanju specifične i korisne informacije o procesu učenja i razvoja njihova djeteta
- u dobivanju smjernica kako pomoći djetetu u učenju, kako u predškoli tako i kod kuće
- razumjeti proces odgoja i obrazovanja, što isto tako pomaže u izgradnji partnerstva odgojno-obrazovne ustanove i obitelji.

Metode vrednovanja za učenje

Vrednovanje za učenje treba biti pažljivo osmišljeno kako bi omogućilo prikupljanje valjanih, konkretnih i specifičnih informacija o procesima učenja djece i pružilo konstruktivnu i djeci smislenu povratnu informaciju o njihovu napredovanju u specifičnim aspektima učenja i razvoju tijekom odgojno-obrazovnoga procesa. Radi se o redovitom prikupljanju informacija i metodama autentične procjene u kojima je vrednovanje nenametljivo i integrirano u kontekstu neposrednih, životnih situacija učenja.

Vrednovanje za učenje može uključivati vrlo različite metode prikupljanja i bilježenja informacija iz vrlo različitih izvora, pri čemu su važan dio informacije dobivene interakcijom (dijete i odgojitelj; dijete i dijete). Njihovom primjenom dijete dobiva informacije o tome gdje je u odnosu na postavljene ciljeve učenja i kako unaprijediti učenje.

U predškolskoj skupini treba razvijati kulturu u kojoj se traga za onim što ne funkcionira dobro kako bi se na vrijeme ispravilo i kako bi se postigli ili čak premašili postavljeni ciljevi učenja. Kultura u predškolskoj skupini mora biti takva da se djeca osjećaju sigurnima kad žele reći da nešto ne znaju i/ili ne razumiju i kad trebaju primiti ili dati povratnu informaciju drugima. U takvoj kulturi odgojitelji i djeca razvijaju novi oblik komunikacije kojom napuštaju svoje tradicionalne uloge i razvijaju partnerski odnos. Za razliku od pristupa u kojemu je odgojitelj uglavnom onaj koji procjenjuje koja je znanja i vještine dijete svladalo i onaj koji autonomno odlučuje s kim će i kako te informacije podijeliti, vrednovanje za učenje kao glavnu pretpostavku ima dostupnost dokaza/informacija o usvojenim znanjima i vještinama i odgojitelju i djeci te zajedničko i aktivno sudjelovanje u interpretaciji tih informacija te planiranju budućega poučavanja, odnosno učenja, s primarnim ciljem njihova poboljšanja.

Vrednovanje rezultira razmjenom informacija o učenju i rezultatima učenja. Odgojitelj daje djeci kvalitativne povratne informacije o procesu učenja, odnosno o tome gdje su djeca na putu do ostvarenosti odgojno-obrazovnih očekivanja, koliko su učinkovite njihove strategije učenja i kako bi ih mogli

unaprijediti da bi učinkovito i potpuno ostvarili odgojno-obrazovna očekivanja. Povratna je informacija središnji dio vrednovanja za učenje jer djetetu omogućuje preuzimanje kontrole nad vlastitim učenjem.

Vrednovanje za učenje uvijek je usmjereno na napredak djeteta pa se trenutna postignuća svakoga djeteta uspoređuju s njegovim prethodnim postignućima fokusirajući se na napredovanje koje je dijete ostvarilo u odnosu na postavljena odgojno-obrazovna očekivanja (kriterijsko vrednovanje), umjesto na međusobno uspoređivanje djece u skupini (normativno vrednovanje). Vrednovanje za učenje tako promovira ideju da sva djeca mogu napredovati neovisno o postojanju razlika u sposobnostima, osobnim karakteristikama i životnome okružju.

Učinkovitom povratnom informacijom smatra se samo ona informacija koja je korisna kako bi se smanjio raskorak između ostvarenoga učenja i predviđenih odgojno-obrazovnih ciljeva/očekivanja, dakle, ona povratna informacija koja je točna, jasna i specifična, odnosno koja govori točno što je dijete ostvarilo i na kojim razinama. Povratna informacija mora biti usmjerena na cjelokupan proces učenja, a ne samo na njegove rezultate.

Vrednovanje kao učenje podrazumijeva aktivno uključivanje djeteta u proces vrednovanja uz stalnu podršku odgojitelja s krajnjim ciljem razvoja autonomnoga učenja i odgovornosti. Kao i vrednovanje za učenje, i ovaj oblik vrednovanja pripada formativnom vrednovanju kojemu je krajnji cilj stjecanje znanja te razvijanje vještina i stavova. Odgojitelj planira vrijeme potrebno za poticanje i usmjeravanje vrednovanja kao učenja. Predškolsko dijete treba podršku, usmjeravanje i stalnu povratnu informaciju od odgojitelja i svojih vršnjaka. Vršnjačko vrednovanje i samovrednovanje pozitivno utječu na dijete i pripremaju ga za cjeloživotno učenje, pri čemu dijete razvija pozitivan stav prema prihvaćanju kritike i preuzimanju odgovornosti za vlastito učenje. Ovakvim pristupom razvijaju se kompetencije učenja za učenje. Tijekom samovrednovanja i vršnjačkoga vrednovanja sva su djeca uključena u proces donošenja odluka o koracima koji slijede u učenju. Neke su od metoda i tehnika u ovome pristupu vrednovanju: razgovori s djecom, popisi za samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje, refleksije o učenju i skale procjena.

Koristi od vrednovanja kao učenja

Vrednovanje kao učenje jest oblik partnerstva djece i odgojitelja u kojemu je dijete aktivan i odgovaran nositelj vlastitoga učenja i vrednovanja, a odgojitelj facilitator koji stvara uvjete za učenje i prema potrebi ga usmjerava. Odgojitelj pomaže djetetu razumjeti kriterije za samovrednovanje, vodi proces samorefleksije i pomaže pri donošenju odluke kako unaprijediti učenje.

Vrednovanje kao učenje odgojiteljima pomaže:

- pri podjeli odgovornosti za učenje između odgojitelja i djece
- pri dobivanju uvida u djetetovo razmišljanje prilikom analize i vrednovanja procesa učenja
- pri kreiranju učinkovitijega poučavanja jer djeca postaju samostalnija i motiviranija.

Vrednovanje kao učenje djeci pomaže:

- shvatiti da je vrednovanje alat za vlastito praćenje učenja i za stjecanje razumijevanje na kojoj se razini učenja nalaze
- spoznati da je vrednovanje prilika za razumijevanje i primjenu kompetencije učenje kako učiti
- usklađivati vlastite procjene vrednovanja s procjenama drugih
- razvijati vještinu upravljanja svojim učenjem, postavljanja vlastitih ciljeva i razvijanja vještine samovrednovanja i vršnjačkoga vrednovanja potrebnih za postizanje tih ciljeva
- razvijati osjećaj odgovornosti i samopouzdanja istodobno razvijajući kritičko razmišljanje, analizu i na kraju vrednovanje.

Metode vrednovanja kao učenja

Vrednovanje kao učenje zasniva se na metodama samovrednovanja, odnosno samorefleksije te vršnjačkoga vrednovanja. Da bi vrednovanje kao učenje bilo učinkovito, u analiziranju uspješnosti vlastitoga učenja djeca moraju unaprijed znati koji su ciljevi/očekivanja za određeno odgojno-obrazovno očekivanje. Djeca, osim s odgojno-obrazovnim očekivanjima, trebaju biti upoznata i s kriterijima vrednovanja koji im jasno mogu odgovoriti na pitanje kako mogu prepoznati različite razine vlastita postignuća. Tijekom procesa samovrednovanja dijete ima priliku procjenjivati svoj rad na temelju istih, unaprijed postavljenih kriterija kao i njegov odgojitelj.

Vršnjačko vrednovanje jest oblik suradničkoga reguliranja učenja. Dijete je aktivno uključeno u vrednovanje učenja i postignuća svojih vršnjaka, pomaže im u promatranju, nadgledanju i reguliranju procesa učenja svojom povratnom informacijom. Vršnjačko vrednovanje može uslijediti nakon samovrednovanja. Primjerice, nakon vlastitih osvrta mogu uslijediti osvrta ostale djece, pri čemu bi djecu trebalo poticati da se usredotoče na pozitivne aspekte tuđega rada, a onda i na načine za poboljšanje toga istog rada (umjesto negativnih aspekata).

S obzirom na svrhu ove vrste vrednovanja, povratnu informaciju kod vrednovanja kao učenja daje dijete, druga djeca, a u manjoj mjeri i odgojitelj (o tome u kojoj je mjeri dijete razvilo vještinu samovrednovanja). Budući da je proces usvajanja vanjske povratne informacije nužan za razvoj vještine praćenja i vrednovanja vlastitoga procesa učenja, povratna informacija treba biti neposredna, jasna i pravodobna te dijete informirati o njegovoj učinkovitosti samovrednovanja u odnosu na unaprijed postavljene kriterije i o eventualnome odstupanju samoprocjene od procjene, primjerice, odgojitelja ili vršnjaka. Na temelju povratne informacije dijete treba znati kako poboljšati vrednovanje svojega procesa učenja, ali i kako ona pozitivno djeluje na njegov osjećaj kompetentnosti i motivaciju za učenjem. S vremenom djeca postaju uspješnija u usklađivanju samovrednovanja i vrednovanja u kojemu ih drugi vrednuju te na kraju svoje učenje u potpunosti samostalno reguliraju.

Izješćivanje o postignućima i napredovanju djeteta

Ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja kurikula prati se, procjenjuje i valorizira samovrednovanjem. Samovrednovanje se odnosi na samostalno izrađivanje različitih protokola praćenja i procjenjivanja dobivenih rezultata te njihovo prezentiranje u ustanovi.

Sljedeće su tehnike prikupljanja i obrade podataka:

- izrade protokola i instrumenata praćenja, prikupljanje i analiza podataka (valorizacija prilagodbe, valorizacija postignutih razina odgojno-obrazovnih očekivanja, upitnici za djecu, upitnici za roditelje, skale procjena, popisi za vrednovanje, razgovori s djecom)
- vođenje i vrednovanje pedagoške dokumentacije
- bilježenje komentara, izjava, verbalnih izričaja i uradaka djece (dječja kreativna ostvarenja)
- izrada plakata o odgojno-obrazovnom radu i provedbi specifičnih ciljeva i zadaća
- analiza realiziranih odgojno-obrazovnih očekivanja
- bilježenje komentara roditelja (roditeljske procjene)
- analiza fotozapisa i videozapisa (primjerice, Kakva je aktivnost djece, a kakva odgojitelja na njima?, Što djeca čine?, Kako komuniciraju?, Što je moguće bolje iskoristiti u svrhu usvajanja odgojno-obrazovnih očekivanja?)
- opservacija i procjena postignuća i kompetencija djece, liste praćenja razvoja djece, praćenje zdravstvenoga, emotivnog, kognitivnog i socijalnog razvoja djece
- odgojiteljske samoevaluacije, samorefleksije odgojitelja
- timske refleksije stručnih suradnika, ravnatelja i odgojitelja, radni dogovori.

F. Suradnja dječjega vrtića i osnovne škole

Kvalitetna suradnja svih podsustava s obiteljima djece i lokalnom zajednicom omogućuje nesmetanu, neprimjetnu i što „prirodniju“ prohodnost u sustavu odgoja i obrazovanja, stvara potporne veze i učinkovitiji prijelaz. Dugoročna dobrobit djeteta izravno je povezana s uvažavanjem raznolikosti kultura zajednica odrastanja, povezanosti odgojno-obrazovnih razina i institucija te prilagođavanjem odgojno-obrazovnih sudionika i procesa razvojnim mogućnostima i potencijalima svakoga djeteta.

Kontinuirana suradnja dječjega vrtića i škole djeci olakšava prilagodbu, bolje i brže snalaženje u školskome okružju, svrhovit razvoj potencijala, zadovoljavanje vlastitih interesa i usvajanje znanja, vještina i navika.

Polazišta za osiguravanje kvalitete odgojno-obrazovnog kontinuiteta između dječjega vrtića i škole:

- razmjena informacija i iskustava u svrhu usklađivanja očekivanja u dječjemu vrtiću i školi
- metode i sadržaji pripreme djece za školsku nastavu određuju se prema razvojnim potrebama i mogućnostima samoga djeteta stavljajući naglasak na očuvanje i poticanje radoznalosti, zainteresiranosti i

motivacije prema stjecanju novih znanja i vještina te razvoj djetetovih općih intelektualnih sposobnosti, viših kognitivnih procesa, divergentnoga stvaralačkog mišljenja i istraživačkoga duha

– usmjerenost na usvajanje odgovarajućih normi i pravila ponašanja, spremnosti na suradnju i komunikaciju, razvoj interakcijsko-komunikacijskih vještina, stvaranje pozitivne slike o sebi, sposobnosti samokontrole, razvijanje odnosa prema radu, suradnje u malim grupama, prihvaćanje različitosti i brige za druge

– kontinuirano educiranje stručnjaka svih stručnih profila u dječjem vrtiću i školi o izazovima prijelaza unutar sustava i mogućim odgovorima na njih

– podizanje razine osobnih i profesionalnih kompetencija svih uključenih s naglaskom na osnaživanje u području suradnje unutar sustava.

U kontinuiranom i sustavnom praćenju razvoja djeteta uz odgojitelja sudjeluju stručni suradnici (pedagog, psiholog, edukacijski rehabilitator, logoped i socijalni pedagog) i zdravstveni voditelj, po potrebi i drugi stručnjaci specifičnih profila (izvan ustanove), a njihov izbor odgovara odgojno-obrazovnim i intervencijskim potrebama djece u ustanovi.

Razmjena informacija i iskustava u svrhu usklađivanja očekivanja u programu predškole i škole:

– međusobni osmišljeni, strukturirani, radni posjeti školi (predškolci – učenici, odgojitelji – učitelji, stručni timovi dječjih vrtića – stručni timovi škole, roditelji) boravak učenika i učitelja u prostoru predškole tijekom različitih aktivnosti, zajedničke aktivnosti u prostoru dječjega vrtića, škole, igrališta, priredbe, obilazak i upoznavanje prostora škole, upoznavanje školske opreme, knjiga, bilježnica, nastavnih sredstava i pomagala, školskoga pribora, nazočnost učitelja na roditeljskim sastancima u dječjem vrtiću vezanim uz pripremu za školu, sastanci djelatnika dječjega vrtića i škole, organizacija okruglih stolova s nizom aktivnosti u kojima aktivno sudjeluju djeca i roditelji, pravodobno informiranje roditelja, individualni sastanci roditelja s odgojiteljima u dječjem vrtiću te s učiteljima u školi

– razmjena informacija na kvalitativnoj razini putem afirmativno usmjerenoga i razvojnog završnog opisa kompetencija definiranih kurikulumom predškole i mapa osobnoga razvoja djeteta u kojima odgojitelj dokumentira: djetetov uradak, bitne elemente odgojno-obrazovnog procesa, pisane informacije o djetetu napisane uz afirmativan i konstruktivan pristup

– razmjena informacija koja ima kvantitativnu razinu odvija se pripremom mišljenja o djetetu; od razmjene informacija posebna se pozornost posvećuje pripremi završnoga opisa kompetencija djece s teškoćama u razvoju te darovite djece uz jasno naznačene posebnosti, interese i sposobnosti djeteta u okružju za učenje na koje dijete pozitivno reagira

– iznimno, kod izrazitoga kašnjenja u razvoju pojedinoga djeteta, moguća je (ali ne i nužna) odgoda polaska u školu; obveza je dječjega vrtića (na temelju kvalitativnoga multidisciplinarnog praćenja razvoja djeteta) pravodobno reagirati na zamijećene teškoće te informirati, savjetovati i educirati roditelje o potrebi uključivanja djeteta u edukacijsko- rehabilitacijske i druge terapijske postupke i intervencije (ako je nužno, uz potporu Hrvatskog zavoda za socijalni rad i drugih institucija u lokalnoj zajednici)

– komunikacija i suradnja svih sudionika mora biti povjerljiva i profesionalna, u skladu s propisima o čuvanju tajnosti podataka i zaštiti dobrobiti djeteta.

Cjelovita razmjena informacija stručnome povjerenstvu škole daje uvid u djetetov razvojni status i važna je kod prijelaza u osnovnu školu.

Stručni suradnici dječjega vrtića i škole podupiru razvijanje autentičnoga pristupa odgojitelja i učitelja prema djetetu uvažavanjem suvremene odgojno-obrazovne koncepcije i promicanjem refleksivne odgojno-obrazovne prakse ujedno podržavajući kulturu ustanove i društvenoga okružja.

Ravnatelj dječjega vrtića i škole usmjeren je na povezivanje, koordiniranje i osnaživanje partnerstva svih uključenih i drugih čimbenika koji pridonose suradnji planirajući podršku kvalitetnoj suradnji dječjega vrtića, škole, roditelja i lokalne zajednice.

Budući da se u ranome razdoblju razvijaju i formiraju pretpostavke kognitivnih, emocionalnih, socijalnih, i motoričkih sposobnosti djeteta, program predškole ima značajnu ulogu u pripremi djeteta za polazak u školu, kao i za daljnje školovanje. Odgovornost je svih uključenih realiziranje programa pomoću stvarnoga, životnog iskustva koje dijete svakodnevno stječe u raznim životnim situacijama u svojem

okružju, u obitelji i dječjem vrtiću, a ne svladavanje znanja i umijeća potrebnih za pojedine nastavne predmete u školi.